KOMMISSIONEN FOR DE EUROPÆISKE FÆLLESSKABER

Bruxelles, den 21.6.2007
KOM(2007) 350 endelig

2007/0123 (AVC)

Forslag til

RÅDETS AFGØRELSE

om undertegnelse på Det Europæiske Fællesskabs vegne af stabiliserings- og associeringsaftalen mellem De Europæiske Fællesskaber og deres medlemsstater og Republikken Montenegro

Forslag til

RÅDETS OG KOMMISSIONENS AFGØRELSE

om indgåelse af stabiliserings- og associeringsaftalen mellem De Europæiske Fællesskaber og deres medlemsstater på den ene side og Republikken Montenegro på den anden side

(forelagt af Kommissionen)

BEGRUNDELSE

1. Vedlagte to forslag udgør de retlige instrumenter for undertegnelsen og indgåelsen af stabiliserings- og associeringsaftalen mellem De Europæiske Fællesskaber og deres medlemsstater på den ene side og Republikken Montenegro, i det følgende benævnt "Montenegro", på den anden side: (i) forslag til rådsafgørelse om undertegnelse af aftalen (ii) forslag til Rådets og Kommissionens afgørelse om indgåelse af aftalen.

2. Kommissionen fremlagde i april 2005 sin rapport om mulighederne for en stabilitets- og associeringsaftale med Serbien og Montenegro[1]. Rapporten konkluderede, at Serbien og Montenegro var tilstrækkelig klar til at indlede forhandlinger om en stabilitets- og associeringsaftale. Rådet besluttede den 3. oktober 2005 at give Kommissionen bemyndigelse til at indlede forhandlinger om en stabiliserings- og associeringsaftale med Serbien og Montenegro. Forhandlingerne om en stabiliserings- og associeringsaftale med Serbien og Montenegro blev indledt den 10. oktober 2005.

3. Efter et referendum i maj 2006 vedtog det montenegrinske parlament den 3. juni 2006 en uafhængighedserklæring og Republikken Montenegro trak sig ud af statsunionen Serbien og Montenegro. Der blev dernæst vedtaget nye forhandlingsdirektiver for Montenegro den 24. juli 2006 og forhandlinger blev genoptaget den 25. september 2006. Disse forhandlinger sluttede den 1. december 2006, og efter høringer af EU-medlemsstaterne blev stabiliserings- og associeringsaftalen paraferet i Podgorica den 15. marts 2007.

4. Stabiliserings- og associeringsaftalen fokuserer på følgende hovedelementer:

   – politisk dialog med Montenegro

   – bestemmelser om udvidet regionalt samarbejde, herunder udsigt til oprettelse af et frihandelsområde mellem landene i regionen

   – udsigt til oprettelse af et frihandelsområde mellem Fællesskabet og Montenegro inden for fem år efter aftalens ikrafttræden

   – bestemmelser om arbejdstagernes bevægelighed, fri etablering, udveksling af tjenesteydelser, løbende betalinger og kapitalbevægelser

   – tilsagn fra Montenegro om at ville tilnærme sin lovgivning til EF's, navnlig på vigtige områder som det indre marked

   – bestemmelser om samarbejde med Montenegro på en lang række områder, herunder retfærdighed, frihed og sikkerhed

   – bestemmelser om oprettelse af et stabiliserings- og associeringsråd, som skal føre tilsyn med aftalens gennemførelse, nedsættelse af et stabiliserings- og associeringsudvalg og et parlamentarisk stabiliserings- og associeringsudvalg.

[1] KOM(2005) 476 endelig af 12. april 2005.

5. Kommissionen anmoder Rådet om at give sin endelige godkendelse af teksten til stabiliserings- og associeringsaftalen, som er udarbejdet i nært samråd med det til formålet nedsatte særlige udvalg (nemlig COWEB), og at indlede procedurerne for undertegnelse og indgåelse af aftalen på basis af de to vedlagte forslag.

6. Procedurerne for undertegnelse og indgåelse af aftalen er forskellige for de to europæiske fællesskaber: (Det Europæiske Fællesskab og Det Europæiske Atomenergifællesskab):

   a) hvad angår undertegnelsen, fastsætter EF-traktatens artikel 300, stk. 2, første afsnit, første punktum, at Rådet træffer en særskilt afgørelse om undertegnelse af aftalen på Det Europæiske Fællesskabs vegne; der kræves ingen lignende retsakt i henhold til Euratom-traktaten

   b) hvad angår indgåelsen af aftalen gælder følgende:

   – Rådet indgår aftalen på Det Europæiske Fællesskabs vegne efter samstemmende udtalelse fra Europa-Parlamentet, jf. EF-traktatens artikel 310

   – Rådet godkender aftalen på Det Europæiske Atomenergifællesskabs vegne i medfør af Euratom-traktatens artikel 101, stk. 2, og aftalen indgås derefter af Kommissionen.

7. På baggrund af ovenstående anmoder Kommissionen Rådet om i) af træffe afgørelse om undertegnelse af aftalen på Det Europæiske Fællesskabs vegne, ii) at indgå aftalen på Det Europæiske Fællesskabs vegne og give sin godkendelse af indgåelsen for Euratoms vedkommende.

   Aftalen træder først i kraft, når alle medlemsstaterne har ratificeret den.

Forslag til

RÅDETS AFGØRELSE

om undertegnelse på Det Europæiske Fællesskabs vegne af stabiliserings- og associeringsaftalen mellem De Europæiske Fællesskaber og deres medlemsstater og Republikken Montenegro

RÅDET FOR DEN EUROPÆISKE UNION HAR —

under henvisning til traktaten om oprettelse af Det Europæiske Fællesskab, særlig artikel 310 sammenholdt med artikel 300, stk. 2, første afsnit, første punktum,

under henvisning til forslag fra Kommissionen[2], og

ud fra følgende betragtninger:

(1) Forhandlingerne med Republikken Montenegro om indgåelse af stabiliserings- og associeringsaftalen mellem De Europæiske Fællesskaber og deres medlemsstater på den ene side og Republikken Montenegro på den anden side, er afsluttet.

(2) Handelsbestemmelserne i denne aftale er af ekstraordinær karakter og forbundet med den politik, der føres inden for rammerne af stabiliserings- og associeringsprocessen, og udgør ikke for Den Europæiske Union nogen præcedens for Fællesskabets handelspolitik over for andre tredjelande end de vestlige Balkanlande.

(3) Aftalen, der blev paraferet den 15. marts 2007, bør derfor undertegnes på Det Europæiske Fællesskabs vegne med forbehold af senere indgåelse —

[2] EUT C , , s. .

TRUFFET FØLGENDE AFGØRELSE:

Eneste artikel

Formanden for Rådet bemyndiges til at udpege de personer, der på Det Europæiske Fællesskabs vegne er beføjet til at undertegne stabiliserings- og associeringsaftalen mellem De Europæiske Fællesskaber og deres medlemsstater på den ene side og Republikken Montenegro på den anden side med forbehold af senere indgåelse.

Udfærdiget i Bruxelles, den

På Rådets vegne
Formand

2007/0123 (AVC)

Forslag til

RÅDETS OG KOMMISSIONENS AFGØRELSE

om indgåelse af stabiliserings- og associeringsaftalen mellem De Europæiske Fællesskaber og deres medlemsstater på den ene side og Republikken Montenegro på den anden side

RÅDET FOR DEN EUROPÆISKE UNION HAR —
KOMMISSIONEN FOR DE EUROPÆISKE FÆLLESSKABER HAR —

under henvisning til traktaten om oprettelse af Det Europæiske Fællesskab, særlig artikel 310 sammenholdt med artikel 300, stk. 2, første afsnit, sidste punktum, og artikel 300, stk. 3, andet afsnit,

under henvisning til traktaten om oprettelse af Det Europæiske Atomenergifællesskab, særlig artikel 101, stk. 2,

under henvisning til forslag fra Kommissionen,

under henvisning til samstemmende udtalelse fra Europa-Parlamentet[3],

under henvisning til Rådets godkendelse i overensstemmelse med artikel 101 i traktaten om oprettelse af Det Europæiske Atomenergifællesskab, og

ud fra følgende betragtninger:

(1) Stabiliserings- og associeringsaftalen mellem De Europæiske Fællesskaber og deres medlemsstater på den ene side og Republikken Montenegro på den anden side blev undertegnet på Det Europæiske Fællesskabs vegne i [Bruxelles/Luxembourg] den ... 2007 med forbehold af dens senere indgåelse, i overensstemmelse med Rådets afgørelse nr. .../.../EF af ...[4] .

(2) Handelsbestemmelserne i denne aftale er af ekstraordinær karakter og er forbundet med den politik, der føres inden for rammerne af stabiliserings- og associerings-processen, og udgør ikke for Den Europæiske Union nogen præcedens for Fællesskabets handelspolitik over for andre tredjelande end de vestlige Balkanlande.

(3) Denne aftale bør godkendes —

[3] EUT C , , s. .
[4] EUT C , , s. .

TRUFFET FØLGENDE AFGØRELSE:

Artikel 1

Stabiliserings- og associeringsaftalen mellem De Europæiske Fællesskaber og deres medlemsstater på den ene side og Republikken Montenegro på den anden side, de dertil knyttede bilag og protokoller, fælleserklæringerne og den til slutakten knyttede erklæring fra Fællesskabet godkendes herved på Det Europæiske Fællesskabs og Det Europæiske Atomenergifællesskabs vegne.

Teksterne til de i stk. 1 omhandlede akter er knyttet til denne afgørelse.

Artikel 2

1. Den holdning, som Fællesskabet skal indtage i stabiliserings- og associeringsrådet og i stabiliserings- og associeringsudvalget, når sidstnævnte har beføjelse til at optræde på stabiliserings- og associeringsrådets vegne, fastlægges af Rådet på forslag af Kommissionen eller i givet fald af Kommissionen, hver i overensstemmelse med de relevante bestemmelser i traktaterne.

2. Formanden for Rådet beklæder formandskabet i stabiliserings- og associeringsrådet i overensstemmelse med artikel 120 i stabiliserings- og associeringsaftalen. En repræsentant for Kommissionen beklæder formandskabet i stabiliserings- og associeringsudvalget i overensstemmelse med dettes forretningsorden.

3. Rådet henholdsvis Kommissionen træffer fra sag til sag afgørelse om offentliggørelse af stabiliserings- og associeringsrådets og stabiliserings- og associeringsudvalgets afgørelser i *Den Europæiske Unions Tidende*.

Artikel 3

Formanden for Rådet bemyndiges til at udpege de personer, der er beføjet til at deponere den i aftalens artikel 138 nævnte godkendelsesakt på Det Europæiske Fællesskabs vegne. Formanden for Kommissionen deponerer nævnte godkendelsesakt på Det Europæiske Atomenergifællesskabs vegne.

Udfærdiget i Bruxelles, den

På Rådets vegne
Formand

På Kommissionens vegne
Formand

BILAG

STABILISERINGS- OG ASSOCIERINGSAFTALE mellem De Europæiske Fællesskaber og deres medlemsstater og Republikken Montenegro

STABILISERINGS- OG ASSOCIERINGSAFTALE
mellem De Europæiske Fællesskaber og deres medlemsstater og Republikken Montenegro

KONGERIGET BELGIEN,

REPUBLIKKEN BULGARIEN,

DEN TJEKKISKE REPUBLIK,

KONGERIGET DANMARK,

FORBUNDSREPUBLIKKEN TYSKLAND,

REPUBLIKKEN ESTLAND,

DEN HELLENSKE REPUBLIK,

KONGERIGET SPANIEN,

DEN FRANSKE REPUBLIK,

IRLAND,

DEN ITALIENSKE REPUBLIK,

REPUBLIKKEN CYPERN,

REPUBLIKKEN LETLAND,

REPUBLIKKEN LITAUEN,

STORHERTUGDØMMET LUXEMBOURG,

REPUBLIKKEN UNGARN,

REPUBLIKKEN MALTA,

KONGERIGET NEDERLANDENE,

REPUBLIKKEN ØSTRIG,

REPUBLIKKEN POLEN,

DEN PORTUGISISKE REPUBLIK,

RUMÆNIEN,

REPUBLIKKEN SLOVENIEN,

DEN SLOVAKISKE REPUBLIK,

REPUBLIKKEN FINLAND,

KONGERIGET SVERIGE,

DET FORENEDE KONGERIGE STORBRITANNIEN OG NORDIRLAND,

som er kontraherende parter i traktaten om oprettelse af Det Europæiske Fællesskab, traktaten om oprettelse af Det Europæiske Atomenergifællesskab og traktaten om Den Europæiske Union, i det følgende benævnt "medlemsstater", og

DET EUROPÆISKE FÆLLESSKAB og DET EUROPÆISKE ATOMENERGI-FÆLLESSKAB

i det følgende benævnt "Fællesskabet",

på den ene side, og

REPUBLIKKEN MONTENEGRO, i det følgende benævnt "Montenegro", på den anden side,

som tager hensyn til de stærke bånd mellem parterne og deres fælles værdier, parternes vilje til at styrke disse bånd og etablere nære og varige forbindelser på grundlag af gensidighed og fælles interesse, som vil sætte Montenegro i stand til at styrke og udvide forbindelserne med Fællesskabet og dets medlemsstater,

som tager hensyn til betydningen af denne aftale inden for rammerne af stabiliserings- og associeringsprocessen med landene i det sydøstlige Europa for skabelse og befæstelse af en stabil europæisk orden baseret på samarbejde, i hvilket Den Europæiske Union er en hjørnesten, såvel som inden for rammerne af stabilitetspagten,

som tager i betragtning, at Den Europæiske Union er rede til i videst muligt omfang at integrere Montenegro i de politiske og økonomiske hovedstrømninger i Europa, og landets status som potentiel kandidat til EU-medlemskab på basis af traktaten om Den Europæiske Union og opfyldelse af de kriterier, som Det Europæiske Råd fastlagde i juni 1993, såvel som SAP-betingelserne, forudsat at denne aftale gennemføres til fulde, navnlig hvad angår det regionale samarbejde,

som tager det europæiske partnerskab i betragtning, hvori indsatsområder, der bør prioriteres for at støtte landets indsats på at nærme sig Den Europæiske Union, fastlægges,

som tager hensyn til parternes tilsagn om at ville bidrage med alle midler til den politiske, økonomiske og institutionelle stabilisering i Montenegro, samt i regionen gennem udvikling af civilsamfundet og demokratisering, opbygning af institutioner og reform af den offentlige forvaltning, regional handelsintegration og et udvidet økonomisk samarbejde og gennem samarbejde på en lang række områder, særlig inden for retlige anliggender, frihed og sikkerhed og styrkelse af den nationale og regionale sikkerhed,

som tager hensyn til parternes tilsagn om at ville øge de politiske og økonomiske friheder som det virkelige grundlag for denne aftale samt deres tilsagn om at ville respektere menneskerettighederne og retsstaten, herunder rettighederne for personer, der tilhører nationale mindretal, og de demokratiske principper gennem et flerpartisystem med frie og retfærdige valg,

som tager hensyn til parternes forpligtelse til fuldt ud at respektere og anvende alle principperne og bestemmelserne i FN-pagten, fra OSCE, navnlig slutakten fra Helsingfors, slutdokumenterne fra Madrid- og Wien-konferencerne, Paris-chartret for et nyt Europa, og principperne i stabilitetspagten for Sydøsteuropa for dermed at bidrage til den regionale stabilitet og samarbejdet mellem landene i regionen,

som bekræfter alle flygtninges og internt fordrevnes ret til at vende tilbage og til beskyttelse af deres ejendom og andre menneskerettigheder i tilknytning hertil,

som tager hensyn til parternes tilslutning til principperne for den frie markedsøkonomi og bæredygtig udvikling såvel som Fællesskabets beredvillighed til at bidrage til den økonomiske reform i Montenegro,

som tager hensyn til parternes tilslutning til frihandel i overensstemmelse med WTO-rettighederne og -forpligtelserne,

som tager hensyn til parternes ønske om yderligere at udvikle den regelmæssige politiske dialog om bilaterale og internationale anliggender af gensidig interesse, herunder de regionale aspekter, under hensyntagen til Den Europæiske Unions fælles udenrigs- og sikkerhedspolitik (FUSP),

som tager hensyn til parternes tilslutning til at bekæmpe organiseret kriminalitet og til at styrke samarbejdet om bekæmpelse af terrorisme på basis af erklæringen fra den europæiske konference den 20. oktober 2001,

som er overbevist om, at stabiliserings- og associeringsaftalen vil skabe et nyt klima for deres indbyrdes økonomiske forbindelser og i særdeleshed for udviklingen af handel og investeringer, som er en forudsætning for økonomisk omstrukturering og modernisering,

som holder sig Montenegros tilsagn for øje om at ville tilnærme sin lovgivning til Fællesskabets i de relevante sektorer og implementere den effektivt,

som tager hensyn til, at Fællesskabet er villigt til at yde en afgørende støtte til gennemførelsen af reformer og hertil at benytte alle til rådighed stående instrumenter inden for samarbejde og faglig, finansiel og økonomisk bistand på et alsidigt vejledende flerårigt grundlag,

som bekræfter, at bestemmelserne i denne aftale, som falder ind under anvendelsesområdet for tredje del, afsnit IV, i traktaten om oprettelse af Det Europæiske Fællesskab, er bindende for Det Forenede Kongerige og Irland som særskilte kontraherende parter, og ikke som part i Det Europæiske Fællesskab, indtil Det Forenede Kongerige og Irland (alt efter omstændighederne) meddeler Montenegro, at de er blevet bundet som part i Det Europæiske Fællesskab i overensstemmelse med protokollen om Det Forenede Kongeriges og Irlands stilling, der er knyttet til traktaten om Den Europæiske Union og traktaten om oprettelse af Det Europæiske Fællesskab. Det samme gælder for Danmark i overensstemmelse med protokollen om Danmarks stilling, som er knyttet til de nævnte traktater,

som henviser til Zagreb-topmødet, hvor der appelleredes til en yderligere befæstelse af forbindelserne mellem landene i stabiliserings- og associeringsprocessen og Den Europæiske Union samt et udvidet regionalt samarbejde,

som henviser til, at Thessaloniki-topmødet underbyggede stabiliserings- og associeringsprocessen som den politiske ramme for Den Europæiske Unions forbindelser med

de vestlige Balkanlande og understregede udsigten til deres integration med Den Europæiske Union i takt med deres individuelle reformfremskridt og egen fortjeneste,

som henviser til undertegnelsen af den centraleuropæiske frihandelsaftale i Bukarest den 19. december 2006 som middel til at øge landets evne til at tiltrække investeringer og dets muligheder for at blive integreret i den globale økonomi,

som ønsker at etablere et kulturelt samarbejde og udvikle informationsudveksling,

ER BLEVET ENIGE OM FØLGENDE:

Artikel 1

1. Der oprettes en associering mellem Fællesskabet og dets medlemsstater på den ene side og Republikken Montenegro på den anden side.

2. Formålene med denne associering er:

   – at støtte Montenegros bestræbelser på at styrke demokratiet og retsstaten

   – at bidrage til politisk, økonomisk og institutionel stabilitet i Montenegro og til stabilisering i regionen

   – at skabe passende rammer for en politisk dialog og således gøre det muligt at udvikle nære politiske forbindelser mellem parterne

   – at støtte Montenegros bestræbelser på at udvikle sit økonomiske og internationale samarbejde, også gennem en tilnærmelse af landets lovgivning til Fællesskabets

   – at støtte Montenegros bestræbelser på at fuldføre omstillingen til en fungerende markedsøkonomi

   – at fremme harmoniske økonomiske forbindelser og gradvis at oprette et frihandelsområde mellem Fællesskabet og Montenegro

   – at fremme det regionale samarbejde på alle områder, der er omfattet af denne aftale.

AFSNIT I
GENERELLE PRINCIPPER

Artikel 2

Respekten for de demokratiske principper og menneskerettighederne som stadfæstet i verdenserklæringen om menneskerettighederne og som defineret i den europæiske menneske-rettighedskonvention, i slutakten fra Helsingfors og Paris-chartret om et nyt Europa, og respekten for de folkeretlige principper, herunder fuldt samarbejde med Det Internationale Tribunal til Pådømmelse af Krigsforbrydelser i det Tidligere Jugoslavien (ICTY), og

retsstaten såvel som de markedsøkonomiske principper, som de fremgår af CSCE-dokumentet fra Bonn-konferencen om økonomisk samarbejde, danner grundlaget for parternes interne og eksterne politik og udgør væsentlige elementer i denne aftale.

Artikel 3

Bekæmpelse af spredning af masseødelæggelsesvåben og deres fremføringsmidler udgør et væsentligt element i denne aftale.

Artikel 4

De kontraherende parter bekræfter den betydning, de tillægger indfrielsen af internationale forpligtelser, særlig et uindskrænket samarbejde med ICTY.

Artikel 5

International og regional fred og stabilitet, udvikling af gode naboskabsforbindelser, menneskerettigheder og respekt for og beskyttelse af mindretal er af central betydning for stabiliserings- og associeringsprocessen som omhandlet i konklusionerne af samlingen i Rådet for Den Europæiske Union den 21. juni 1999. Denne aftale indgås og gennemføres inden for rammerne af konklusionerne af samlingen i Rådet for Den Europæiske Union den 29. april 1997 på grundlag af Montenegros egen fortjeneste.

Artikel 6

Montenegro er indstillet på at fremme samarbejdet og gode naboskabsforbindelser med de andre lande i regionen, også hvad angår passende gensidige indrømmelser i forbindelse med person-, vare- og kapitalbevægelser og tjenesteydelser samt projekter af fælles interesse, herunder vedrørende grænsekontrol, bekæmpelse af organiseret kriminalitet, korruption, hvidvaskning af penge, ulovlig migration og handel, navnlig handel med mennesker, håndvåben og ulovlig narkotika. Dette tilsagn er en væsentlig faktor i udviklingen af forbindelserne og samarbejdet mellem parterne og bidrager således til den regionale stabilitet.

Artikel 7

Parterne bekræfter den betydning, de tillægger bekæmpelsen af terrorisme og implementeringen af internationale forpligtelser på dette område.

Artikel 8

Associeringen skal gennemføres gradvis og fuldføres over en overgangsperiode på højst 5 år.

Stabiliserings- og associeringsrådet undersøger jævnligt, normalt årligt, gennemførelsen af aftalen og Montenegros vedtagelse og gennemførelse af lovmæssige, administrative, institutionelle og økonomiske reformer. Undersøgelsen skal ske på baggrund af præamblens bestemmelser og i overensstemmelse med de generelle principper i den fremtidige aftale. Der skal tages behørigt hensyn til prioriteterne i det europæiske partnerskab, som er relevante for

aftalen, og til sammenhængen med de mekanismer, der er oprettet som led i stabiliserings- og associeringsprocessen, navnlig statusrapporten om stabiliserings- og associeringsprocessen.

På basis af denne undersøgelse vil stabiliserings- og associeringsrådet rette henstillinger og eventuelt træffe afgørelser. Hvis der indkredses særlige problemer, henvises de til aftalens tvistbilæggelsesordning.

Associeringen fuldføres gradvis. Senest tre år efter aftalens ikrafttræden foretager stabiliserings- og associeringsrådet en indgående undersøgelse af aftalens anvendelse. På baggrund heraf vurderer stabiliserings- og associeringsrådet, hvilke fremskridt Montenegro har gjort, og træffer eventuelt afgørelse om, hvilken retning de efterfølgende stadier i associeringen skal tage.

Den oven for nævnte undersøgelse vedrører ikke frie varebevægelser (afsnit IV), for hvilke der fastlægges en særlig tidsplan i aftalen.

Artikel 9

Aftalen skal være fuldt ud forenelig med og gennemføres i overensstemmelse med de relevante WTO-bestemmelser, særlig artikel XXIV i GATT 1994 og artikel V i GATS.

AFSNIT II
POLITISK DIALOG

Artikel 10

1. Den politiske dialog mellem parterne udvikles yderligere inden for denne aftales rammer. Den skal ledsage og befæste tilnærmelsen mellem Den Europæiske Union og Montenegro og bidrage til at etablere nære solidaritetsforbindelser og nye former for samarbejde mellem parterne.

2. Den politiske dialog skal især fremme:

   – Montenegros fuldstændige integration i samfundet af demokratiske nationer og dets gradvise tilnærmelse til Den Europæiske Union

   – større sammenfald i parternes holdning til internationale spørgsmål, herunder FUSP-anliggender, eventuelt også gennem informationsudveksling, navnlig sådanne, som vil kunne få væsentlige virkninger for parterne

   – regionalt samarbejde og opbygning af gode naboskabsforbindelser

   – fælles synspunkter vedrørende sikkerhed og stabilitet i Europa, herunder samarbejde på områder, der er omfattet af Den Europæiske Unions fælles udenrigs- og sikkerhedspolitik.

3. Parterne skønner, at spredning af masseødelæggelsesvåben (WMD) og deres fremføringsmidler, både til statslige og ikke-statslige instanser, udgør en af de alvorligste trusler mod stabiliteten og sikkerheden i verden. Parterne er derfor enige om at samarbejde og bidrage til at modvirke spredning af masseødelæggelsesvåben

og deres fremføringsmidler ved en fuldstændig overholdelse og indfrielse på nationalt plan af deres eksisterende forpligtelser i henhold til internationale nedrustnings- og ikke-spredningstraktater og -aftaler og andre relevante internationale forpligtelser. Parterne er enige om, at denne bestemmelse udgør et væsentligt element i denne aftale og skal indgå i den politiske dialog, der skal ledsage og befæste disse elementer.

Parterne er desuden enige om at samarbejde og bidrage til at modvirke spredning af masseødelæggelsesvåben og deres fremføringsmidler ved:

– at tage skridt til alt efter tilfældet at undertegne, ratificere eller tiltræde og til fulde gennemføre alle andre relevante internationale instrumenter

– at indføre en effektiv ordning for national eksportkontrol til at overvåge eksport og overførsel af goder med relation til masseødelæggelsesvåben, herunder kontrol med, at teknologi med dobbelt anvendelsesformål ikke anvendes til fremstilling af masseødelæggelsesvåben, samt til at iværksætte effektive sanktioner mod omgåelse af eksportkontrollen.

Den politiske dialog om dette spørgsmål kan foregå på regional basis.

Artikel 11

1. Den politiske dialog finder sted i Stabiliserings- og Associeringsrådet, som skal have almindelig kompetence til at behandle alle anliggender, som parterne måtte ønske at forelægge det.

2. På anmodning af parterne kan den politiske dialog også finde sted under følgende former:

– i givet fald på møder mellem højtstående tjenestemænd, der repræsenterer Montenegro på den ene side og formandskabet for Rådet for Den Europæiske Union, generalsekretæren/den højtstående repræsentant for FUSP og Kommissionen på den anden side

– under fuldstændig udnyttelse af alle diplomatiske kanaler mellem parterne, herunder passende kontakter i tredjelande og i De Forenede Nationer, OSCE, Europarådet og andre internationale fora

– med alle andre midler, som vil kunne bidrage til at konsolidere, udvikle og uddybe denne dialog, herunder de midler, der er nævnt i Thessaloniki-dagsordenen.

Artikel 12

Den politiske dialog på parlamentarikerplan finder sted i det parlamentariske stabiliserings- og associeringsudvalg, der er nedsat ved artikel 125.

Artikel 13

Den politiske dialog kan finde sted inden for multilaterale rammer og som en regional dialog med inddragelse af andre lande i regionen, herunder inden for rammerne af EU-Vestbalkan-forummet.

AFSNIT III
REGIONALT SAMARBEJDE

Artikel 14

I overensstemmelse med sin tilslutning til international og regional fred og stabilitet og til udvikling af gode naboskabsforbindelser fremmer Montenegro aktivt det regionale samarbejde. Det Europæiske Fællesskabs bistandsprogrammer kan via programmer for faglig bistand støtte projekter, der har en regional eller grænseoverskridende dimension.

Når Montenegro påtænker at udvide sit samarbejde med et af de i artikel 15 til 17 nedenfor omhandlede lande, underretter det Fællesskabet og dets medlemsstater herom og hører dem i overensstemmelse med bestemmelserne i afsnit X, Institutionelle, almindelige og afsluttende bestemmelser.

Montenegro gennemfører fuldt ud de gældende bilaterale aftaler, som er indgået i henhold til aftalememorandummet om handelsfremme og liberalisering, der blev undertegnet i Bruxelles den 27. juni 2001 af Serbien og Montenegro, og den centraleuropæiske frihandelsaftale, der blev undertegnet i Bukarest den 19. december 2006.

Artikel 15
Samarbejde med andre lande,
som har undertegnet en stabiliserings- og associeringsaftale

Efter undertegnelsen af denne aftale indleder Montenegro forhandlinger med de lande, der allerede har undertegnet en stabiliserings- og associeringsaftale, med henblik på at indgå bilaterale konventioner om regionalt samarbejde, der har til formål at udvide samarbejdet mellem de berørte lande.

Hovedelementerne i disse konventioner skal være:

– politisk dialog

– oprettelse af frihandelsområder, som er forenelige med de relevante WTO-bestemmelser

– gensidige indrømmelser vedrørende arbejdstagernes bevægelighed, etablering, udveksling af tjenesteydelser, løbende betalinger og kapitalbevægelser samt anden politik vedrørende personbevægelser på samme niveau som denne aftales

– bestemmelser om samarbejde på andre områder, også sådanne som eventuelt ikke er omfattet af denne aftale, navnlig på området retfærdighed, frihed og sikkerhed.

Disse konventioner skal om fornødent indeholde bestemmelser om de nødvendige institutionelle mekanismer.

Konventionerne indgås senest to år efter denne aftales ikrafttræden. Montenegros beredvillighed til at indgå sådanne konventioner er en forudsætning for, at forbindelserne mellem Montenegro og Den Europæiske Union udvikles yderligere.

Montenegro indleder tilsvarende forhandlinger med de resterende lande i regionen, når disse har undertegnet en stabiliserings- og associeringsaftale.

Artikel 16
Samarbejde med andre lande, der er berørt af stabiliserings- og associeringsprocessen

Montenegro indgår i et regionalt samarbejde med de andre lande, der berøres af stabiliserings- og associeringsprocessen, på nogle eller alle de områder, der er omfattet af denne aftale, navnlig på områder af fælles interesse. Dette samarbejde skal altid være foreneligt med principperne og målene for denne aftale.

Artikel 17
Samarbejde med andre lande, der er kandidater til at tiltræde EU, og som ikke er berørt af stabiliserings- og associeringsprocessen

1. Montenegro bør befordre sit samarbejde og indgå en konvention om regionalt samarbejde med ethvert land, der er kandidat til tiltrædelse af EU, på alle de af denne aftale omfattede samarbejdsområder. En sådan konvention bør sigte på gradvis at tilpasse de bilaterale forbindelser mellem Montenegro og det pågældende land til den relevante del af forbindelserne mellem Det Europæiske Fællesskab og dets medlemsstater og det pågældende land.

2. Montenegro indleder forhandlinger med Tyrkiet, som har indgået en toldunion med Det Europæiske Fællesskab, med henblik på indgåelse på et gensidigt fordelagtigt grundlag af en aftale om oprettelse af et frihandelsområde i overensstemmelse med artikel XXIV i GATT og om liberalisering af etablering og udveksling af tjenesteydelser mellem dem på et niveau, der svarer til denne aftale, i overensstemmelse med artikel V i GATS.

   Disse forhandlinger bør indledes snarest muligt med henblik på indgåelse af nævnte aftale inden udgangen af den i artikel 18, stk. 1, omhandlede overgangsperiode.

AFSNIT IV
FRIE VAREBEVÆGELSER

Artikel 18

1. Fællesskabet og Montenegro opretter gradvis et frihandelsområde i en periode af en varighed på højst fem år begyndende på tidspunktet for denne aftales ikrafttræden i overensstemmelse med aftalens bestemmelser og bestemmelserne i GATT 1994 og WTO. I den sammenhæng tager de hensyn til de nedenfor fastsatte specifikke krav.

2. Den kombinerede varenomenklatur anvendes til tarifering af varer i samhandelen mellem de parterne.

3. Med henblik på denne aftale omfatter told og afgifter, der har samme virkning som told, enhver form for told eller afgift, der pålægges i forbindelse med indførsel eller udførsel af en vare, herunder enhver form for tillægsafgifter i forbindelse med indførslen eller udførslen, dog ikke:

   – afgifter, der svarer til en national skat, som pålægges i overensstemmelse med stk. 2 i artikel III i GATT fra 1994

   – antidumping- eller udligningstold

   – gebyrer eller afgifter, der står i rimeligt forhold til udgifterne til den tjeneste, der er ydet.

4. For hver vare, skal den basistold, som de efterfølgende toldreduktioner anvendes på, og som er anført i denne aftale, være:

   a) Det Europæiske Fællesskabs fælles toldtarif, som anvendes erga omnes på dagen for undertegnelsen af aftalen[5],

   b) Den montenegrinske toldtarif[6].

5. Hvis der efter undertegnelsen af denne aftale anvendes toldnedsættelser på et erga omnes-grundlag, navnlig nedsættelser, som skyldes:

   a) toldforhandlinger i WTO eller

   b) Montenegros tiltrædelse af WTO eller

   c) reduktioner efter Montenegros tiltrædelse af WTO

   skal den reducerede told erstatte basistolden, der er omhandlet i stk. 4, fra den dato, hvor sådanne nedsættelser anvendes.

6. Fællesskabet og Montenegro meddeler hinanden deres respektive basistoldsatser og eventuelle ændringer heraf.

KAPITEL I
INDUSTRIVARER

Artikel 19

Definition

[5] Rådets forordning (EØF) nr. 2658/87 (EFT L 256 af 7.9.1987, s. 1) som ændret årligt.
[6] Montenegros statstidende nr. 75/05.

1. Bestemmelserne i dette kapitel finder anvendelse på varer med oprindelse i Fællesskabet eller Montenegro, som henhører under kapitel 25-97 i den kombinerede nomenklatur, med undtagelse af de varer, der er opregnet i bilag 1, stk. 1, nr. ii), til WTO-aftalen om landbrug.

2. Handelen mellem parterne med produkter, der er omfattet af traktaten om oprettelse af Det Europæiske Atomenergifællesskab, reguleres i overensstemmelse med denne traktats bestemmelser.

Artikel 20
EF-indrømmelser for industrivarer

1. Told ved indførsel til Fællesskabet og afgifter med tilsvarende virkning på industrivarer med oprindelse i Montenegro afskaffes ved denne aftales ikrafttræden.

2. Kvantitative restriktioner på indførsler til Fællesskabet og foranstaltninger med tilsvarende virkning på industrivarer med oprindelse i Montenegro afskaffes ved denne aftales ikrafttræden.

Artikel 21
Montenegrinske indrømmelser for industrivarer

1. Told ved indførsel i Montenegro af andre varer med oprindelse i Fællesskabet end dem, der er opført i bilag I, afskaffes ved denne aftales ikrafttræden.

2. Afgifter med samme virkning som told ved indførsel i Montenegro af industrivarer med oprindelse i Fællesskabet afskaffes ved denne aftales ikrafttræden.

3. Told ved indførsel i Montenegro af varer med oprindelse i Fællesskabet, som er opført i bilag I, nedsættes gradvis og afskaffes efter tidsplanen i bilaget.

4. Kvantitative restriktioner ved indførsel i Montenegro af varer med oprindelse i Fællesskabet og foranstaltninger med tilsvarende virkning afskaffes på datoen for denne aftales ikrafttræden.

Artikel 22
Told og restriktioner på eksport

1. Fællesskabet og Montenegro afskaffer i deres indbyrdes handel al eksporttold og alle afgifter med tilsvarende virkning ved denne aftales ikrafttræden.

2. Fællesskabet og Montenegro afskaffer indbyrdes alle kvantitative restriktioner på eksport og foranstaltninger med tilsvarende virkning ved denne aftales ikrafttræden.

Artikel 23
Fremskyndet nedsættelse af told

Montenegro erklærer sig rede til at nedsætte sin told over for Fællesskabet hurtigere end fastsat i artikel 21, hvis den generelle økonomiske situation og forholdene i den berørte erhvervssektor tillader det.

Stabiliserings- og Associeringsrådet undersøger situationen i den henseende og fremsætter relevante henstillinger.

KAPITEL II
LANDBRUG OG FISKERI

Artikel 24
Definition

1. Bestemmelserne i dette kapitel gælder for handelen med landbrugsprodukter og fiskevarer med oprindelse i Fællesskabet eller Montenegro.

2. Udtrykket "landbrugsprodukter og fiskevarer" betegner de produkter, der er angivet i kapitel 1-24 i den kombinerede nomenklatur, og de produkter, der er angivet i bilag 1, stk. 1, nr. ii), i WTO-aftalen om landbrug.

3. Denne definition omfatter fisk og fiskevarer henhørende under kapitel 3, pos. 1604 og 1605 og underpos. 0511 91, 2301 20 og ex 1902 20 ("pastaprodukter med fyld, med indhold af fisk, krebsdyr, bløddyr eller andre hvirvelløse vanddyr på over 20 vægtprocent").

Artikel 25
Forarbejdede landbrugsprodukter

Protokol 1 fastsætter handelsordningen for de forarbejdede landbrugsprodukter, der er opført deri.

Artikel 26
EF-indrømmelser på indførsel af landbrugsprodukter med oprindelse i Montenegro

1. Fra datoen for denne aftales ikrafttræden afskaffer Fællesskabet alle kvantitative restriktioner og foranstaltninger med tilsvarende virkning ved indførsel af landbrugsprodukter med oprindelse i Montenegro.

2. Fra datoen for denne aftales ikrafttræden afskaffer Fællesskabet told og afgifter med tilsvarende virkning ved indførsel af landbrugsprodukter med oprindelse i Montenegro, med undtagelse af produkter henhørende under pos. 0102, 0201, 0202, 1701, 1702 og 2204 i den kombinerede nomenklatur.

   For produkter henhørende under kapitel 7 og 8 i den kombinerede nomenklatur, og for hvilke der i henhold til den fælles toldtarif anvendes en værditold og en specifik told, gælder afskaffelsen kun værdielementet af tolden.

3. Fra datoen for denne aftales ikrafttræden fastsætter Fællesskabet den gældende told ved indførsel i Fællesskabet af spædekalveprodukter som defineret i bilag II og med oprindelse i Montenegro til 20 % af værditolden og 20 % af den specifikke told som

fastsat i De Europæiske Fællesskabers fælles toldtarif inden for et årligt toldkontingent på 800 tons slagtekrops vægt.

Artikel 27
Montenegrinske indrømmelser for landbrugsprodukter

1. Fra datoen for denne aftales ikrafttræden afskaffer Montenegro alle kvantitative restriktioner og foranstaltninger med tilsvarende virkning ved indførsel af landbrugsprodukter med oprindelse i Fællesskabet.

2. Ved denne aftales ikrafttræden skal Montenegro:

   a) afskaffe den gældende told ved indførsel af visse landbrugsprodukter med oprindelse i Fællesskabet, som angivet i bilag III (a)

   b) gradvis nedsætte den gældende told ved indførsel af visse landbrugsprodukter med oprindelse i Fællesskabet, som angivet i bilag III (b), efter den tidsplan, der er angivet for hvert produkt i nævnte bilag

   c) gradvis nedsætte den gældende told til 50 % ved indførsel af visse landbrugsprodukter med oprindelse i Fællesskabet, som angivet i bilag III (c), efter den tidsplan, der er angivet for hvert produkt i nævnte bilag.

Artikel 28
Vin- og spiritusprotokol

Protokol 2 fastsætter ordningen for de vin- og spiritusprodukter, der er omhandlet i denne protokol.

Artikel 29
EF-indrømmelser for fisk og fiskevarer

1. Fra datoen for denne aftales ikrafttræden afskaffer Fællesskabet alle kvantitative restriktioner og foranstaltninger med tilsvarende virkning ved indførsel af fisk og fiskevarer med oprindelse i Montenegro.

2. Fra datoen for denne aftales ikrafttræden afskaffer Fællesskabet al told og foranstaltninger med tilsvarende virkning ved indførsel af fisk og fiskevarer med oprindelse i Montenegro, undtagen dem, der er anført i bilag IV. Bestemmelserne i bilag IV gælder for de deri angivne varer.

Artikel 30
Montenegrinske indrømmelser for fisk og fiskevarer

1. Fra datoen for denne aftales ikrafttræden afskaffer Montenegro alle kvantitative restriktioner og foranstaltninger med tilsvarende virkning ved indførsel af fisk og fiskevarer med oprindelse i Fællesskabet.

2. Fra datoen for denne aftales ikrafttræden afskaffer Montenegro al told og foranstaltninger med tilsvarende virkning ved indførsel af fisk og fiskevarer med oprindelse i Fællesskabet, undtagen dem, der er anført i bilag V. Bestemmelserne i bilag V gælder for de deri angivne varer.

Artikel 31
Revisionsklausul

Under hensyntagen til omfanget af handelen med landbrugsprodukter og fiskevarer mellem parterne, deres særlige følsomheder, reglerne for Fællesskabets fælles landbrugs- og fiskeripolitik, reglerne for Montenegros landbrugs- og fiskeripolitik, landbrugets og fiskeriets rolle i Montenegros økonomi, følgerne af de multilaterale handelsforhandlinger i WTO's regi og af Montenegros eventuelle tiltrædelse af WTO undersøger Fællesskabet og Montenegro i stabiliserings- og associeringsrådet senest tre år efter denne aftales ikrafttræden produkt for produkt og på et ordnet og egnet gensidigt grundlag mulighederne for at indrømme hinanden yderligere lempelser med sigte på en større liberalisering af handelen med landbrugsprodukter og fiskevarer.

Artikel 32

Uanset andre bestemmelser i denne aftale, særlig artikel 41, indleder parterne, hvis importen af varer med oprindelse i den ene af de to parter, som er genstand for de i henhold til artikel 25-30 indrømmede lempelser, i betragtning af landbrugs- og fiskerimarkedernes særlige følsomhed giver anledning til alvorlige forstyrrelser for den anden parts markeder eller interne reguleringsmekanismer, omgående konsultationer med henblik på at finde en passende løsning. Den berørte part kan, indtil en sådan løsning foreligger, træffe sådanne egnede foranstaltninger, som den skønner nødvendige.

Artikel 33
Beskyttelse af geografiske betegnelser for landbrugsprodukter, fiskevarer og fødevarer undtagen vin og spiritus

1. Montenegro sørger for at beskytte Fællesskabets geografiske betegnelser, som er registreret i henhold til Rådets forordning (EF) nr. 510/2006 af 20. marts 2006, som ændret, i overensstemmelse med betingelserne i denne artikel. Montenegros geografiske betegnelser kan registreres i Fællesskabet på de betingelser, der er anført i Rådets forordning (EF) nr. 510/2006 af 20. marts 2006 og efterfølgende ændringer.

2. Montenegro forbyder enhver brug på sit territorium af navne, der er beskyttede i Fællesskabet, på lignende produkter, som ikke opfylder specifikationerne i den geografiske betegnelse. Dette gælder selv i tilfælde, hvor produktets rigtige geografiske oprindelse er angivet, hvor den pågældende geografiske betegnelse er anvendt i oversættelse, hvor navnet er ledsaget af udtryk som "art", "type", "måde", "efterligning", "metode" eller lignende.

3. Montenegro afviser registrering af et varemærke, hvis anvendelse svarer til de i stk. 2 anførte tilfælde.

4. De varemærker, hvis anvendelse svarer til de i stk. 2 anførte tilfælde, og som er registrerede i Montenegro eller etableret i kraft af deres brug, anvendes ikke længere

efter den 1. januar 2009. Dette gælder dog ikke varemærker, som er registrerede i Montenegro, og varemærker, som er etablerede i kraft af deres brug, og som er ejet af statsborgere i tredjelande, forudsat at de ikke er af en sådan art, at de på nogen måde kan snyde offentligheden med hensyn til produktets kvalitet, specifikation og geografiske oprindelse.

5. Enhver brug af de geografiske betegnelser, som er beskyttet i overensstemmelse med stk. 1 i denne artikel, som det udtryk, der i daglig tale anvendes som det almindelige navn for sådanne varer i Montenegro, skal ophøre senest den 1. januar 2009.

6. Montenegro sørger for, at produkter, der udføres fra territoriet efter den 1. januar 2009, ikke krænker bestemmelserne i denne artikel.

7. Montenegro sørger for den i stk. 1-6 omhandlede beskyttelse såvel på eget initiativ som på anmodning af berørte parter.

KAPITEL III
ALMINDELIGE BESTEMMELSER

Artikel 34
Anvendelsesområde

Bestemmelserne i dette kapitel finder anvendelse på handelen mellem parterne med alle varer, medmindre andet er fastsat i dette kapitel eller i protokol 1.

Artikel 35
Udvidede indrømmelser

Bestemmelserne i dette afsnit forhindrer på ingen måde nogen af parterne i ensidigt at træffe gunstigere foranstaltninger.

Artikel 36
Standstill

1. Fra datoen for denne aftales ikrafttræden må der ikke indføres ny told ved indførsel eller udførsel eller afgifter med tilsvarende virkning, ej heller må allerede gældende told eller afgifter forhøjes i samhandelen mellem Fællesskabet og Montenegro.

2. Fra datoen for denne aftales ikrafttræden må der ikke indføres nye kvantitative restriktioner ved indførsel eller udførsel eller foranstaltninger med tilsvarende virkning, ej heller må allerede gældende foranstaltninger gøres mere restriktive i samhandelen mellem Fællesskabet og Montenegro.

3. Uden at dette berører lempelserne i henhold til artikel 26-30 må bestemmelserne i denne artikels stk. 1 og 2 på ingen måde medføre nogen begrænsning af Montenegros og Fællesskabets respektive landbrugs- og fiskeripolitik eller af vedtagelsen af foranstaltninger i henhold til disse politikker, for så vidt den i bilag II-V og i protokol 1 vedtagne importordning ikke berøres.

Artikel 37
Forbud mod afgiftsdiskrimination

1. Fællesskabet og Montenegro afstår fra og afskaffer enhver eksisterende foranstaltning eller praksis af intern fiskal art, der direkte eller indirekte bevirker en forskelsbehandling mellem varer fra den ene part og lignende varer med oprindelse på den anden parts område.

2. Varer, der udføres til en parts område, må ikke begunstiges med godtgørelse af en intern indirekte afgift, der er højere end den indirekte afgift, de pålægges.

Artikel 38
Finanstold

Bestemmelserne om afskaffelse af importtold finder også anvendelse på finanstold.

Artikel 39
Toldunioner, frihandelsområder, grænsehandelsordninger

1. Denne aftale er ikke til hinder for opretholdelsen eller oprettelsen af toldunioner, frihandelsområder eller grænsehandelsordninger, for så vidt som de ikke medfører ændring af den samhandelsordning, der er fastlagt ved denne aftale.

2. I de i artikel 21 nævnte overgangsperioder berører denne aftale ikke gennemførelsen af den specifikke præferenceordning for varebevægelserne, som enten er nedfældet i grænseaftaler, der tidligere er indgået mellem en eller flere medlemsstater og Serbien og Montenegro, eller som følger af de bilaterale aftaler, der er omhandlet i afsnit III, og som Montenegro har indgået for at fremme den regionale handel.

3. Der finder konsultationer sted mellem parterne i stabiliserings- og associeringsrådet om de aftaler, der er omtalt i denne artikels stk. 1 og 2, og på anmodning om andre vigtige spørgsmål vedrørende deres respektive handelspolitik over for tredjelande. I tilfælde af, at et tredjeland tiltræder Fællesskabet, skal der navnlig afholdes sådanne konsultationer for at sikre, at der tages hensyn til Fællesskabets og Montenegros gensidige interesser som fastlagt i denne aftale.

Artikel 40
Dumping og subsidier

1. Ingen af denne aftales bestemmelser er til hinder for, at parterne træffer handelsbeskyttelsesforanstaltninger i overensstemmelse med denne artikels stk. 2 og artikel 41.

2. Hvis en af parterne konstaterer, at der finder dumping og/eller udligningsberettiget subsidiering sted i samhandelen med den anden part, kan den pågældende part træffe passende foranstaltninger over for denne praksis i overensstemmelse med WTO-aftalen om anvendelsen af artikel VI i GATT 1994 og WTO-aftalen om subsidier og udligningsforanstaltninger og egen relevante interne lovgivning.

Artikel 41
Sikkerhedsklausul

1. Bestemmelserne i artikel XIX i GATT 1994 og WTO-aftalen om beskyttelsesforanstaltninger finder anvendelse mellem parterne.

2. Uanset den artikels stk. 1 kan den importerende part, når en vare fra en part indføres på den anden parts område i så store mængder og på sådanne vilkår, at der forvoldes eller opstår trussel om:

   – væsentlig skade for indenlandske producenter af samme eller direkte konkurrerende varer på den importerende parts område, eller

   – alvorlige forstyrrelser i en økonomisk sektor eller vanskeligheder, der kan medføre en alvorlig forringelse af den økonomiske situation i en region i den importerende part,

   træffe passende bilaterale foranstaltninger på de betingelser og ifølge de procedurer, der er fastsat i denne artikel.

3. Bilaterale beskyttelsesforanstaltninger mod indførsler fra den anden part må ikke være mere vidtrækkende, end hvad der er nødvendigt for at afhjælpe de problemer, som defineret i stk. 2, der er opstået som følge af aftalen. De beskyttelses-foranstaltninger, der vedtages, bør bestå af en suspension i forhøjelsen eller nedsættelsen af de præferencemargener, der indrømmes i henhold til denne aftale for den pågældende vare, op til et maksimumloft svarende til den basistold, der er omhandlet i artikel 18, stk. 4, litra a) og b), og stk. 5 for samme vare. Sådanne foranstaltninger skal omfatte klare elementer, der gradvis fører til, at de afskaffes senest ved udløbet af den fastsatte periode, og de kan ikke træffes for en periode på over to år.

   Under meget ekstraordinære omstændigheder kan foranstaltningerne forlænges i yderligere en periode på højst to år. Der må ikke anvendes bilaterale beskyttelses-foranstaltninger ved indførsel af en vare, som tidligere har været genstand for en sådan foranstaltning, i en periode på mindst fire år efter foranstaltningens udløb.

4. I de i denne artikel omhandlede tilfælde giver Fællesskabet eller Montenegro, før de træffer de heri fastsatte foranstaltninger, eller hurtigst muligt i de tilfælde, der omfattes af stk. 5, litra b), stabiliserings- og associeringsrådet alle de oplysninger, der er nødvendige for en omhyggelig undersøgelse af situationen, med henblik på at nå til en løsning, der er acceptabel for begge parter.

5. Ved gennemførelsen af ovenstående stykker gælder følgende bestemmelser:

   a) Problemer, der opstår som følge af den i denne artikel omhandlede situation, indbringes for stabiliserings- og associeringsrådet til undersøgelse, som kan træffe alle nødvendige afgørelser til at afhjælpe dem.

      Hvis stabiliserings- og associeringsrådet eller den eksporterende part ikke har truffet nogen afgørelse til at gøre en ende på problemet, eller der ikke er fundet nogen tilfredsstillende løsning inden 30 dage efter, at stabiliserings- og associeringsrådet har fået forelagt sagen, kan den importerende part træffe

passende foranstaltninger til at afhjælpe problemet i overensstemmelse med denne artikel. Foranstaltninger, der medfører færrest forstyrrelser i de i denne aftale fastlagte ordningers funktion, skal foretrækkes. Beskyttelsesforanstaltninger efter artikel XIX i GATT 1994 og WTO-aftalen om beskyttelsesforanstaltninger skal bevare det præferenceniveau/den præferencemargen, der indrømmes i henhold til denne aftale.

b) Når ekstraordinære og kritiske omstændigheder, der nødvendiggør et øjeblikkeligt indgreb, udelukker forudgående information eller undersøgelse, kan den berørte part i de situationer, der er omhandlet i denne artikel, øjeblikkeligt indføre midlertidige foranstaltninger, som er nødvendige for at afhjælpe situationen, og den underretter straks den anden part herom.

Beskyttelsesforanstaltningerne meddeles straks stabiliserings- og associeringsrådet og er dér genstand for periodiske drøftelser, navnlig med henblik på at fastsætte en tidsplan for deres afskaffelse, så snart omstændighederne tillader det.

6. Undergiver Fællesskabet eller Montenegro indførslen af varer, som vil kunne medføre de problemer, der henvises til i denne artikel, en administrativ procedure med henblik på hurtigt at skaffe oplysninger om udviklingen i samhandelsmønstret, underretter det den anden part herom.

Artikel 42
Knaphedsklausul

1. Hvis overholdelse af bestemmelserne i dette afsnit fører til:

a) alvorlig knaphed eller trussel om alvorlig knaphed på levnedsmidler eller andre varer af væsentlig betydning for den eksporterende part, eller

b) genudførsel til et tredjeland af en vare, for hvilken den eksporterende part anvender kvantitative eksportrestriktioner, eksportafgifter eller foranstaltninger eller afgifter med tilsvarende virkning, eller hvis de ovenfor nævnte situationer giver eller kan give anledning til større vanskeligheder for den eksporterende part,

kan denne part træffe passende foranstaltninger på de betingelser og ifølge de procedurer, der er fastsat i denne artikel.

2. Foranstaltninger, der medfører færrest forstyrrelser i de i denne aftale fastlagte ordningers funktion, skal foretrækkes. Foranstaltningerne må ikke anvendes på en sådan måde, at de bliver redskab for vilkårlig eller uberettiget forskelsbehandling, hvor samme forhold råder, eller bliver en skjult begrænsning af handelen, og de ophæves, når omstændighederne ikke længere berettiger, at de opretholdes.

3. Fællesskabet eller Montenegro giver, før de træffer de foranstaltninger, der er omhandlet i denne artikels stk. 1, eller hurtigst muligt i de tilfælde, der omfattes af denne artikels stk. 4, stabiliserings- og associeringsrådet alle relevante oplysninger med henblik på at nå til en løsning, der er acceptabel for parterne. Parterne kan i stabiliserings- og associeringsrådet enes om andre midler til at bringe vanskelighederne til ophør. Er der ikke opnået enighed senest 30 dage efter, at sagen er

indbragt for stabiliserings- og associeringsrådet, kan den eksporterende part anvende foranstaltninger i medfør af denne artikel på udførslen af den pågældende vare.

4. Når ekstraordinære og kritiske omstændigheder, der nødvendiggør et øjeblikkeligt indgreb, udelukker forudgående information eller undersøgelse, kan Fællesskabet eller Montenegro, alt efter hvem der er berørt, straks indføre sådanne forebyggende foranstaltninger, som er nødvendige for at afhjælpe situationen, og underretter straks den anden part herom.

5. Alle foranstaltninger, der anvendes i medfør af denne artikel, meddeles straks stabiliserings- og associeringsrådet og er dér genstand for periodiske drøftelser, navnlig med henblik på at fastsætte en tidsplan for deres afskaffelse, så snart omstændighederne tillader det.

Artikel 43
Statsmonopoler

Montenegro tilpasser gradvis eventuelle statslige handelsmonopoler, således at der ved aftalens ikrafttræden ikke består nogen forskelsbehandling af statsborgere i Den Europæiske Unions medlemsstater og Montenegro med hensyn til forsynings- og afsætningsvilkår.

Artikel 44
Oprindelsesregler

Medmindre andet er fastsat i denne aftale, gælder oprindelsesreglerne i protokol 3 ved anvendelsen af denne aftales bestemmelser.

Artikel 45
Tilladte restriktioner

Denne aftale er ikke til hinder for sådanne forbud eller restriktioner vedrørende indførsel, udførsel eller varer i transit, som er begrundet i hensynet til den offentlige sædelighed, den offentlige orden eller den offentlige sikkerhed, beskyttelse af menneskers og dyrs liv og sundhed, beskyttelse af planter, beskyttelse af nationale skatte af kunstnerisk, historisk eller arkæologisk værdi eller beskyttelse af intellektuel, industriel og kommerciel ejendomsret eller bestemmelser vedrørende guld og sølv. Sådanne forbud eller restriktioner må dog ikke udgøre et middel til vilkårlig forskelsbehandling eller en skjult begrænsning af samhandelen mellem parterne.

Artikel 46
Mangel på administrativt samarbejde

1. Parterne er enige om, at administrativt samarbejde er af afgørende betydning for gennemførelsen af og kontrollen med den præferencebehandling, der indrømmes i henhold til dette afsnit, og de understreger, at de er fast besluttet på at bekæmpe uregelmæssigheder og svig i toldspørgsmål og beslægtede anliggender.

2. Har en part på grundlag af objektive oplysninger konstateret manglende administrativt samarbejde og/eller uregelmæssigheder eller svig i forbindelse med dette afsnit, kan denne part i henhold til denne artikel midlertidigt suspendere den relevante præferencebehandling af den eller de pågældende varer.

3. I denne artikel forstås ved manglende administrativt samarbejde bl.a.:

a) gentagen overtrædelse af forpligtelsen til at kontrollere varens eller varernes oprindelsesstatus

b) gentagne afslag på eller unødig forsinkelse med at foretage og/eller give meddelelse om resultaterne af efterfølgende kontrol med oprindelsesbeviset

c) gentagne afslag på eller unødig forsinkelse med at få tilladelse til at udføre opgaver som led i det administrative samarbejde for at kontrollere, om dokumenter eller oplysninger, der har betydning for at indrømme den pågældende præferencebehandling, er ægte eller korrekte.

I denne artikels forstand kan der bl.a. være tale om konstatering af uregelmæssigheder eller svig, hvis der sker en hurtig og ikke tilstrækkeligt begrundet stigning i vareimporten til et niveau, der overskrider den anden parts sædvanlige produktions- og eksportkapacitet, og der foreligger objektive oplysninger om uregelmæssigheder eller svig.

4. Præferencebehandlingen kan midlertidigt suspenderes på følgende betingelser:

a) Den part, der på grundlag af objektive oplysninger har konstateret, at der foreligger manglende administrativt samarbejde og/eller uregelmæssigheder eller svig, giver uden unødig forsinkelse stabiliserings- og associeringsudvalget meddelelse herom sammen med de objektive oplysninger og indleder på grundlag af alle relevante oplysninger og objektive konstateringer konsultationer i stabiliserings- og associeringsudvalget med henblik på at nå frem til en løsning, der er acceptabel for begge parter.

b) Har parterne indledt konsultationer i stabiliserings- og associeringsudvalget, jf. ovenfor, og er de ikke nået frem til en acceptabel løsning senest tre måneder efter meddelelsen, kan den berørte part midlertidigt suspendere den relevante præferencebehandling af den eller de pågældende varer. En midlertidig suspension skal uden unødig forsinkelse meddeles stabiliserings- og associeringsudvalget.

c) Midlertidige suspensioner i henhold til denne artikel skal begrænses til, hvad der er nødvendigt for at beskytte den berørte parts finansielle interesser. Suspensionerne må højst vare i seks måneder, dog med mulighed for fornyelse. Stabiliserings- og associeringsudvalget underrettes straks efter vedtagelsen om midlertidige suspensioner. Disse skal med regelmæssige mellemrum behandles i stabiliserings- og associeringsudvalget, navnlig med henblik på at de bringes til ophør, så snart betingelserne for deres anvendelse ikke længere er til stede.

5. Samtidig med, at der gives meddelelse til stabiliserings- og associeringsudvalget i henhold til denne artikels stk. 4, litra a), bør den pågældende part offentliggøre en meddelelse til importører i sin officielle tidende. Det bør af meddelelsen til importørerne fremgå, at det på grundlag af objektive oplysninger findes godtgjort, at der for den pågældende vare foreligger manglende administrativt samarbejde og/eller uregelmæssigheder eller svig.

Artikel 47

Såfremt de kompetente myndigheder begår fejl i forvaltningen af præferenceordningen for eksport og særlig i anvendelsen af bestemmelserne i den til denne aftale knyttede protokol 3, og den pågældende fejl får følger med hensyn til importafgifter, kan den kontraherende part, der står over for disse følger, anmode stabiliserings- og associeringsrådet om at undersøge mulighederne for indførelse af alle passende foranstaltninger til løsning af problemet.

Artikel 48

Denne aftale berører ikke anvendelsen af fællesskabsretten på De Kanariske Øer.

AFSNIT V
ARBEJDSKRAFTENS BEVÆGELIGHED, ETABLERING, TJENESTEYDELSER OG KAPITAL

KAPITEL I
ARBEJDSKRAFTENS BEVÆGELIGHED

Artikel 49

1. På de betingelser og efter de retningslinjer, der gælder i hver af medlemsstaterne:

   – behandles arbejdstagere, der er statsborgere i Montenegro, og som er lovligt beskæftiget på en medlemsstats område, på lige fod med medlemsstatens egne statsborgere uden nogen i nationaliteten begrundet forskelsbehandling, for så vidt angår arbejdsvilkår, aflønning eller afskedigelse

   – har den lovligt bosiddende ægtefælle og børn af en på en medlemsstats område lovligt beskæftiget arbejdstager, med undtagelse af sæsonarbejdere og arbejdstagere, der er omfattet af bilaterale aftaler som omhandlet i artikel 50, medmindre andet er fastsat ved sådanne aftaler, adgang til denne medlemsstats arbejdsmarked i det tidsrum, hvor denne arbejdstager har arbejdstilladelse.

2. Montenegro indrømmer arbejdstagere, som er statsborgere i en medlemsstat og lovligt beskæftiget på Montenegros område, samt deres ægtefæller og børn, som lovligt er bosiddende på dets område, den i stk. 1 omhandlede behandling på de betingelser og efter de retningslinjer, der gælder i Montenegro.

Artikel 50

1. Under hensyntagen til arbejdsmarkedssituationen i medlemsstaterne og til deres gældende lovgivning og regler vedrørende arbejdstagernes mobilitet:

– bør de bestående muligheder for adgang til beskæftigelse for montenegrinske arbejdstagere, som medlemsstaterne indrømmer i henhold til bilaterale aftaler, opretholdes og om muligt forbedres

– overvejer de øvrige medlemsstater velvilligt muligheden for at indgå lignende aftaler.

2. Stabiliserings- og associeringsrådet undersøger andre forbedringer, herunder mulighed for adgang til erhvervsuddannelse i overensstemmelse med gældende regler og procedurer i medlemsstaterne og under hensyntagen til arbejdsmarkedssituationen i medlemsstaterne og i Fællesskabet.

Artikel 51

1. Der skal vedtages bestemmelser med henblik på en koordinering af de sociale sikringssystemer for arbejdstagere, der er statsborgere i Montenegro, og som er lovligt beskæftiget i en medlemsstat, og for deres familiemedlemmer, som er lovligt bosiddende dér. Stabiliserings- og associeringsrådet træffer en afgørelse om indførelse af følgende bestemmelser, som dog ikke må påvirke rettigheder og forpligtelser i henhold til bilaterale aftaler, hvorved der indrømmes en mere favorabel behandling:

– alle tidsrum, i hvilke sådanne arbejdstagere har været forsikret eller beskæftiget eller har haft ophold i de forskellige medlemsstater, sammenlægges for så vidt angår pension og andre ydelser, der udbetales på grund af alderdom, invaliditet og dødsfald, samt lægehjælp for sådanne arbejdstagere og deres familiemedlemmer

– alle pensioner og andre ydelser, der udbetales på grund af alderdom, dødsfald, arbejdsulykke eller erhvervssygdom eller invaliditet som følge heraf, undtagen bidragsfri ydelser, skal frit kunne overføres til den sats, der anvendes efter lovgivningen i debitormedlemsstaten eller -medlemsstaterne

– de pågældende arbejdstagere modtager familieydelser for deres familiemedlemmer som defineret ovenfor.

2. Montenegro indrømmer arbejdstagere, som er statsborgere i en medlemsstat, og som er lovligt beskæftiget på dets område, samt deres familiemedlemmer, som er lovligt bosiddende dér, en behandling svarende til den, der er omhandlet i stk. 1, andet og tredje led.

KAPITEL II
ETABLERING

Artikel 52

Definition

I denne aftale forstås ved:

a) henholdsvis "fællesskabsvirksomhed" og "montenegrinsk virksomhed", en virksomhed, som er oprettet i overensstemmelse med henholdsvis en

medlemsstats eller Montenegros lovgivning, og hvis vedtægtsmæssige hjemsted, hovedkontor eller hovedvirksomhed er beliggende på henholdsvis Fællesskabets eller Montenegros område. Har en virksomhed, der er oprettet i overensstemmelse med henholdsvis en medlemsstats eller Montenegros lovgivning, alene sit vedtægtsmæssige hjemsted på henholdsvis Fællesskabets eller Montenegros område, betragtes den dog som henholdsvis en fællesskabsvirksomhed eller en montenegrinsk virksomhed, hvis dens aktiviteter har en faktisk og vedvarende forbindelse til økonomien i henholdsvis en af medlemsstaterne eller Montenegro

b) "datterselskab" af en virksomhed, en virksomhed, som faktisk kontrolleres af den første virksomhed

c) "filial" af en virksomhed, et forretningssted, der ikke har status som juridisk person, men som forekommer at have permanent karakter, f.eks. i form af en underafdeling af et moderselskab, som har en ledelse og er materielt udstyret til at indgå forretningsaftaler med tredjemand, således at sidstnævnte vel vidende, at der om nødvendigt vil være en retlig tilknytning til moderselskabet, hvis hovedkontor befinder sig i udlandet, ikke behøver at forhandle direkte med dette moderselskab, men kan indgå forretninger på det forretningssted, som udgør underafdelingen

d) "etablering",

   i) hvad angår statsborgere, retten til at indlede og udøve selvstændig erhvervsvirksomhed samt til at oprette foretagender, herunder virksomheder, som de faktisk kontrollerer. Statsborgere må i deres selvstændige erhvervsvirksomhed eller forretningsvirksomhed ikke søge eller tage beskæftigelse på den anden parts arbejdsmarked og kan ikke opnå nogen ret til adgang til den anden parts arbejdsmarked. Bestemmelserne i dette kapitel finder ikke anvendelse på dem, der ikke udelukkende udøver selvstændig erhvervsvirksomhed

   ii) hvad angår fællesskabsvirksomheder eller montenegrinske virksomheder, retten til at indlede og udøve erhvervsvirksomhed ved oprettelse af datterselskaber og filialer i henholdsvis Montenegro og Fællesskabet

e) "drift", udøvelse af erhvervsvirksomhed

f) "erhvervsvirksomhed", i princippet virksomhed inden for industri, handel og liberale erhverv samt håndværk

g) "fællesskabsstatsborgere" og "montenegrinske statsborgere", fysiske personer, der er statsborgere i henholdsvis en af medlemsstaterne eller Montenegro

h) for så vidt angår international søtransport, herunder intermodale transportforløb, der indbefatter en sørejse, finder bestemmelserne i dette kapitel og kapitel III også anvendelse på statsborgere fra medlemsstaterne eller Montenegro, der er etableret uden for henholdsvis Fællesskabet eller Montenegro, og rederier, der er etableret uden for Fællesskabet eller Montenegro, og som kontrolleres af statsborgere i henholdsvis en medlemsstat

eller Montenegro, såfremt deres skibe er registreret i henholdsvis den pågældende medlemsstat eller Montenegro i overensstemmelse med deres respektive lovgivninger

i) "finansielle tjenester" de aktiviteter, der er beskrevet i bilag VI. Stabiliserings- og associeringsrådet kan udvide eller ændre nævnte bilags anvendelsesområde.

Artikel 53

1. Montenegro letter etableringen af virksomheders drift på sit område for fællesskabsvirksomheder og -statsborgere. Med henblik herpå skal Montenegro ved aftalens ikrafttræden:

   i) i forbindelse med fællesskabsvirksomheders etablering på Montenegros område indrømme disse en behandling, der ikke er mindre gunstig end den, det indrømmer egne virksomheder eller tredjelandes virksomheder, alt efter hvilken der er den mest fordelagtige,

   ii) hvad angår drift af fællesskabsvirksomheders datterselskaber og filialer på Montenegros område, når de først er etableret, indrømme en behandling, der ikke er mindre gunstig end den, det indrømmer egne virksomheder og filialer eller datterselskaber og filialer af tredjelandes virksomheder, alt efter hvilken der er den mest fordelagtige.

2. Fællesskabet og dets medlemsstater indrømmer ved denne aftales ikrafttræden:

   i) hvad angår montenegrinske virksomheders etablering, en behandling, der ikke er mindre gunstig end den, medlemsstaterne indrømmer egne virksomheder eller tredjelandes virksomheder, alt efter hvilken der er den mest fordelagtige

   ii) hvad angår drift af datterselskaber og filialer af montenegrinske virksomheder etableret på deres område, en behandling, der ikke er mindre gunstig end den, medlemsstaterne indrømmer egne virksomheder og filialer eller datterselskaber og filialer af tredjelandes virksomheder etableret på deres område, alt efter hvilken der er den mest fordelagtige.

3. Parterne må ikke indføre nye forskrifter eller foranstaltninger, som medfører forskelsbehandling, for så vidt angår en anden parts virksomheders etablering på deres område eller deres drift, når de først er etableret, sammenlignet med egne virksomheder.

4. Fire år efter denne aftales ikrafttræden fastlægger stabiliserings- og associeringsrådet retningslinjerne for en udvidelse af ovennævnte bestemmelser til også at gælde for aftaleparternes statsborgeres etablering med henblik på udøvelse af selvstændig erhvervsvirksomhed.

5. Uanset denne artikels bestemmelser:

   a) har datterselskaber og filialer af fællesskabsvirksomheder fra denne aftales ikrafttræden ret til at benytte og leje fast ejendom i Montenegro

b) har datterselskaber og filialer af fællesskabsvirksomheder desuden ret til fra aftalens ikrafttræden at erhverve og udøve ejendomsret til fast ejendom på lige fod med montenegrinske virksomheder, og hvad angår offentlige goder/goder af fælles interesse samme rettigheder som montenegrinske virksomheder, når disse rettigheder er nødvendige af hensyn til udøvelsen af den erhvervsvirksomhed, med henblik på hvilken de er etableret.

Artikel 54

1. Med forbehold af bestemmelserne i artikel 56 og med undtagelse af de i bilag VI beskrevne finansielle tjenesteydelser kan hver af parterne regulere virksomheders og statsborgeres etablering og aktiviteter på sit område, for så vidt denne regulering ikke medfører nogen forskelsbehandling af den anden parts virksomheder og statsborgere i forhold til egne virksomheder og statsborgere.

2. Uanset alle andre bestemmelser i denne aftale må en part med hensyn til finansielle tjenesteydelser ikke forhindres i at træffe foranstaltninger af forsigtighedshensyn, herunder til beskyttelse af investorer, indskydere, policeindehavere eller personer, som en leverandør af finansielle tjenesteydelser skylder en "fiduciary duty" (tillidsforpligtelse), eller for at sikre finanssystemets integritet og stabilitet. Sådanne foranstaltninger må af parterne ikke benyttes som et middel til at omgå deres forpligtelser i henhold til denne aftale.

3. Intet i denne aftale må fortolkes som et krav om, at en part skal videregive oplysninger om enkeltkunders forhold og konti eller fortrolige eller retsbeskyttede oplysninger, som er i offentlige organers besiddelse.

Artikel 55

1. Med mindre andet er fastsat i den multilaterale aftale om oprettelse af et fælles europæisk luftfartsområde (ECAA), finder bestemmelserne i dette kapitel ikke anvendelse på lufttransport, transport ad indre vandveje og søtransport i form af cabotage.

2. Stabiliserings- og associeringsrådet kan rette henstillinger med henblik på at forbedre betingelserne for etablering og drift af virksomhed på de i stk. 1 nævnte områder.

Artikel 56

1. Bestemmelserne i artikel 53 og 54 udelukker ikke, at en part kan anvende særlige regler vedrørende etablering og drift på sit område af filialer af virksomheder fra den anden part, der ikke er oprettet i henhold til lovgivningen på den første parts område, hvis disse regler er begrundet i retlige eller tekniske forskelle mellem sådanne filialer sammenlignet med filialer af virksomheder, der er oprettet i henhold til lovgivningen på dens område, eller hvad angår finansielle tjenesteydelser, hvis de er begrundet i forsigtighedshensyn.

2. Forskelsbehandlingen må ikke gå ud over, hvad der er strengt nødvendigt som følge af sådanne retlige eller tekniske forskelle, eller, hvad angår finansielle tjenesteydelser, af forsigtighedshensyn.

Artikel 57

For at lette fællesskabsstatsborgeres og montenegrinske statsborgeres adgang til at indlede og udøve reguleret erhvervsvirksomhed i henholdsvis Montenegro og Fællesskabet undersøger stabiliserings- og associeringsrådet, hvilke skridt der skal tages for at sikre gensidig anerkendelse af kvalifikationsbeviser. Det kan træffe alle nødvendige foranstaltninger med henblik herpå.

Artikel 58

1. En fællesskabsvirksomhed eller en montenegrinsk virksomhed, der er etableret i henholdsvis Montenegro og Fællesskabet, har ret til i overensstemmelse med gældende lovgivning i etableringsværtslandet på henholdsvis Montenegros og Fællesskabets område at beskæftige eller at lade sine datterselskaber eller filialer beskæftige ansatte, som er statsborgere i henholdsvis Fællesskabets medlemsstater og Montenegro, forudsat at det drejer sig om nøglepersonale som defineret i stk. 2, og at de pågældende udelukkende beskæftiges af virksomheder, datterselskaber eller filialer. Opholds- og arbejdstilladelserne for sådant personale gælder kun for tidsrummet for sådan beskæftigelse.

2. Som nøglepersonale i ovennævnte virksomheder, i det følgende benævnt "organisationer", betragtes "virksomhedsinternt udstationerede", som defineret i dette stykkes litra c), inden for følgende kategorier, forudsat at organisationen er en juridisk person, og at de pågældende har været beskæftiget i den eller været partnere i den (på anden måde end som majoritetsaktionærer) i mindst det år, der går umiddelbart forud for en sådan udstationering:

   a) personer i en overordnet stilling i en organisation, som primært forestår ledelsen af foretagendet, og som i generel tilsyns- og ledelsesmæssig henseende først og fremmest sorterer under virksomhedens bestyrelse eller aktionærer eller tilsvarende, herunder personer:

   – der leder foretagendet eller en afdeling eller underafdeling af det

   – der fører tilsyn og kontrol med andre tilsyns-, fag- eller ledelsesmedarbejderes arbejde

   – der personligt har beføjelser til at ansætte og afskedige eller anbefale ansættelse og afskedigelse eller andre personaledispositioner

   b) personer, der er beskæftiget i en organisation, og som besidder en ekspertviden af afgørende betydning for foretagendets service, forskningsudstyr, teknikker eller ledelse. I bedømmelsen af en sådan viden kan der ud over den for foretagendet specifikke viden indgå et højt kvalifikationsniveau med hensyn til en type arbejde eller aktivitet, der kræver specifik teknisk viden, herunder medlemskab af en anerkendt faggruppe

   c) ved en "virksomhedsinternt udstationeret" forstås en fysisk person, der arbejder i en organisation på en parts område, og som i forbindelse med udøvelse af erhvervsvirksomhed midlertidigt overflyttes til den anden parts område; den pågældende organisation skal have sit hovedsæde på en af parternes område,

og udstationeringen skal ske til en afdeling (filial, datterselskab) af denne organisation, som reelt udøver erhvervsvirksomhed på den anden parts område.

3. Montenegrinske statsborgeres og fællesskabsstatsborgeres indrejse til og midlertidige ophold på henholdsvis Fællesskabets og Montenegros område tillades, når disse virksomhedsrepræsentanter er personer i overordnede stillinger i en virksomhed, jf. stk. 2, litra a), og er ansvarlige for oprettelse af et datterselskab eller en filial af en montenegrinsk virksomhed på Fællesskabets område eller af et datterselskab eller en filial af en fællesskabsvirksomhed på Montenegros område, når:

– disse repræsentanter ikke er inddraget i direkte salg eller levering af tjenesteydelser, når de ikke modtager betaling fra en kilde i etableringsværtslandet og

– virksomheden har sin hovedvirksomhed uden for henholdsvis Fællesskabet eller Montenegro og ikke har andre repræsentanter, kontorer, filialer eller datterselskaber i henholdsvis den pågældende medlemsstat og Montenegro.

KAPITEL III
LEVERING AF TJENESTEYDELSER

Artikel 59

1. Fællesskabet og Montenegro forpligter sig til i overensstemmelse med følgende bestemmelser gradvis at tillade levering af tjenesteydelser foretaget af fællesskabsvirksomheder eller -statsborgere eller montenegrinske virksomheder eller statsborgere, som er etableret hos en anden part end den, hvor modtageren af den pågældende ydelse er bosat.

2. I takt med den i stk. 1 omhandlede liberaliseringsproces tillader parterne midlertidig bevægelsesfrihed for fysiske personer, som leverer tjenesteydelser, eller som er beskæftiget hos en leverandør af tjenesteydelser som nøglepersonale, som defineret i artikel 58, herunder fysiske personer, som repræsenterer en fællesskabsvirksomhed eller -statsborger eller en montenegrinsk virksomhed eller statsborger, og som søger midlertidig adgang med henblik på at forhandle om salg af tjenesteydelser eller indgåelse af aftaler om salg af tjenesteydelser for den pågældende leverandør af tjenesteydelser, når sådanne repræsentanter ikke er inddraget i direkte salg til offentligheden og ikke selv leverer tjenesteydelser.

3. Fire år efter træffer stabiliserings- og associeringsrådet de fornødne foranstaltninger til gradvis at gennemføre bestemmelserne i stk. 1. Der tages hensyn til, hvilket fremskridt parterne har gjort med lovgivningstilnærmelse.

Artikel 60

1. Parterne afstår fra foranstaltninger og tiltag, som set i sammenligning med situationen på dagen forud for denne aftales ikrafttræden gør betingelserne for levering af tjenesteydelser betydeligt mere restriktive for fællesskabsvirksomheder

og -statsborgere eller montenegrinske virksomheder og statsborgere, som er etableret hos en anden part end den, hvor modtageren af den pågældende ydelse er bosat.

2. Hvis en part skønner, at foranstaltninger truffet af den anden part siden aftalens ikrafttræden fører til en situation, der er væsentligt mere restriktiv, hvad angår levering af tjenesteydelser, sammenlignet med situationen på tidspunktet for aftalens ikrafttræden, kan førstnævnte part anmode den anden part om, at der indledes konsultationer.

Artikel 61

Med hensyn til udveksling af transporttjenesteydelser mellem Fællesskabet og Montenegro gælder følgende bestemmelser:

1. Med hensyn til landtransport fastsætter protokol 4 de gældende regler for forholdet mellem parterne for navnlig at sikre uindskrænket transittrafik ad landevej gennem Montenegro og Fællesskabet som helhed, en effektiv anvendelse af princippet om ikke-forskelsbehandling og en gradvis harmonisering af den montenegrinske transportlovgivning med Fællesskabets.

2. Med hensyn til international søtransport forpligter parterne sig til effektivt at anvende princippet om uhindret adgang til det internationale marked for søtransport og trafik på et kommercielt grundlag og at overholde internationale og europæiske forpligtelser vedrørende sikkerheds- og miljøstandarder.

   Parterne bekræfter, at de tilslutter sig princippet om fri konkurrence som et væsentligt træk ved international søtransport.

3. Ved anvendelsen af principperne i stk. 2:

   a) må parterne ikke indføre lastfordelingsklausuler i fremtidige bilaterale aftaler med tredjelande

   b) skal parterne ved denne aftales ikrafttræden afskaffe alle ensidige foranstaltninger og administrative, tekniske og andre hindringer, som vil kunne få en restriktiv eller diskriminerende indvirkning på den frie udveksling af tjenesteydelser inden for international søtransport

   c) Hver af parterne skal bl.a. indrømme skibe, der drives af statsborgere eller virksomheder fra den anden part, en behandling, der ikke er mindre gunstig end den, de indrømmer egne skibe, hvad angår adgang til havne, der er åbne for international handel, brug af infrastruktur og søfartshjælpetjenester i havnene samt dermed forbundne gebyrer og afgifter, toldfaciliteter og tildeling af liggeplads og laste- og lossefaciliteter.

4. Med henblik på at sikre en koordineret udvikling og en gradvis liberalisering af transporten mellem parterne, afpasset efter deres gensidige handelsbehov, vil betingelserne for gensidig markedsadgang inden for lufttransport blive behandlet i en multilateral aftale om oprettelse af et fælles europæisk luftfartsområde (ECAA).

5. Forud for indgåelsen af den i stk. 4 nævnte aftale træffer parterne ingen foranstaltninger, som er mere restriktive eller diskriminerende set i forhold til situationen før denne aftales ikrafttræden.

6. Montenegro tilpasser gradvis sin lovgivning, herunder administrative, tekniske og andre regler, til den til enhver tid gældende fællesskabslovgivning på området for lufttransport, søtransport, transport ad indre vandveje og landtransport, for så vidt det tjener liberaliseringen og den gensidige adgang til parternes markeder og letter person- og godstrafikken.

7. I takt med de fælles fremskridt i virkeliggørelsen af målene i dette kapitel undersøger stabiliserings- og associeringsrådet midler til at skabe de nødvendige betingelser for øget frihed til at levere tjenesteydelser inden for luft- og landtransport og transport ad indre vandveje.

KAPITEL IV
LØBENDE BETALINGER OG KAPITALBEVÆGELSER

Artikel 62

Parterne forpligter sig til i frit konvertibel valuta i overensstemmelse med bestemmelserne i artikel VIII i overenskomsten om Den Internationale Valutafond at tillade betalinger og overførsler på betalingsbalancens løbende poster mellem Fællesskabet og Montenegro.

Artikel 63

1. Hvad angår transaktioner på betalingsbalancens kapitalposter, sikrer parterne fra aftalens ikrafttræden frie kapitalbevægelser i forbindelse med direkte investeringer i virksomheder, der er oprettet i overensstemmelse med værtslandets lovgivning, og investeringer foretaget i overensstemmelse med bestemmelserne i afsnit V, kapitel II, samt afvikling eller hjemtagelse af disse investeringer og ethvert afkast heraf.

2. Hvad angår transaktioner på betalingsbalancens kapitalposter, sikrer parterne fra aftalens ikrafttræden frie kapitalbevægelser i forbindelse med kreditter med berøring til handelstransaktioner eller levering af tjenesteydelser, i hvilke en valutaindlænding i en af parterne deltager, og med lån og kreditter med en løbetid på over et år.

3. Montenegro indrømmer ved aftalens ikrafttræden fællesskabsstatsborgere, som køber fast ejendom i landet, samme behandling som landets egne statsborgere.

4. Fællesskabet og Montenegro sikrer tillige ved denne aftales ikrafttræden frie kapitalbevægelser i forbindelse med porteføljeinvesteringer og lån og kreditter med en løbetid på under et år.

5. Uden at det berører stk. 1, må parterne ikke indføre nye restriktioner for kapitalbevægelser og løbende betalinger mellem valutaindlændinge i Fællesskabet og Montenegro og må ikke gøre de bestående ordninger mere restriktive.

6. Uden at det berører bestemmelserne i artikel 62 og denne artikel, kan henholdsvis Fællesskabet og Montenegro i særlige tilfælde, hvor kapitalbevægelser mellem Fællesskabet og Montenegro forvolder eller truer med at forvolde alvorlige vanskeligheder for valutakurs- eller pengepolitikken i Fællesskabet eller Montenegro, træffe beskyttelsesforanstaltninger over for kapitalbevægelser mellem Fællesskabet og Montenegro i en periode på højst seks måneder, hvis sådanne foranstaltninger er strengt nødvendige.

7. Intet i ovenstående bestemmelser må fortolkes således, at rettighederne for erhvervsdrivende hos parterne til eventuelt at opnå en gunstigere behandling i henhold til en eksisterende bilateral eller multilateral aftale, der involverer parterne i denne aftale, begrænses.

8. Parterne konsulterer hinanden med henblik på at lette kapitalbevægelserne mellem Fællesskabet og Montenegro for at fremme denne aftales mål.

Artikel 64

1. I det første tre år efter denne aftales ikrafttræden træffer Fællesskabet og Montenegro foranstaltninger til skabelse af de nødvendige betingelser for en videre gradvis anvendelse af Fællesskabets regler om frie kapitalbevægelser.

2. Ved udgangen af det andet år efter aftalens ikrafttræden fastlægger stabiliserings- og associeringsrådet retningslinjer for fuldstændig anvendelse af Fællesskabets regler om kapitalbevægelser i Montenegro.

KAPITEL V
ALMINDELIGE BESTEMMELSER

Artikel 65

1. Bestemmelserne i dette afsnit anvendes med forbehold af begrænsninger begrundet i hensynet til den offentlige orden, den offentlige sikkerhed eller den offentlige sundhed.

2. De finder ikke anvendelse på virksomhed, som varigt eller lejlighedsvis på den ene eller den anden parts område er forbundet med udøvelse af offentlig myndighed.

Artikel 66

For så vidt angår dette afsnit er intet i denne aftale til hinder for, at parterne anvender deres love og forskrifter vedrørende indrejse og ophold, beskæftigelse, arbejdsvilkår, fysiske personers etablering samt levering af tjenesteydelser, forudsat at de ikke anvender dem på en sådan måde, at fordelene for en af parterne i henhold til en særlig bestemmelse i denne aftale reduceres til nul eller begrænses. Denne bestemmelse berører ikke anvendelsen af artikel 65.

Artikel 67

Virksomheder, som kontrolleres og udelukkende ejes i fællesskab af montenegrinske virksomheder eller statsborgere og fællesskabsvirksomheder eller -statsborgere, er også omfattet af bestemmelserne i dette afsnit.

Artikel 68

1. Den mestbegunstigelsesbehandling, der indrømmes i overensstemmelse med bestemmelserne i dette afsnit, finder ikke anvendelse på skattefordele, som parterne indrømmer eller vil indrømme i fremtiden på basis af aftaler om undgåelse af dobbeltbeskatning eller andre skatteordninger.

2. Ingen af bestemmelserne i dette afsnit må fortolkes på en sådan måde, at parterne forhindres i at vedtage eller håndhæve foranstaltninger til bekæmpelse af skattesvig og -unddragelse på grundlag af skattebestemmelserne i aftaler om afskaffelse af dobbeltbeskatning eller andre beskatningsaftaler eller indenlandsk skattelovgivning.

3. Ingen bestemmelse i dette afsnit må fortolkes på en sådan måde, at den hindrer medlemsstaterne eller Montenegro i ved anvendelsen af de relevante bestemmelser i deres skattelovgivning at sondre mellem skattepligtige, der ikke befinder sig i samme situation, særlig hvad angår bopælssted.

Artikel 69

1. Parterne bestræber sig så vidt muligt på at undgå at indføre restriktive foranstaltninger, herunder foranstaltninger vedrørende import, af hensyn til betalingsbalancen. En part, der indfører sådanne foranstaltninger, forelægger snarest muligt den anden part en tidsplan for deres ophævelse.

2. Hvis en eller flere af medlemsstaterne eller Montenegro har alvorlige vanskeligheder eller trues af alvorlige vanskeligheder med hensyn til betalingsbalancen, kan Fællesskabet eller Montenegro, alt efter tilfældet, i overensstemmelse med de betingelser, der er fastlagt i henhold til WTO-overenskomsten, for en begrænset periode vedtage restriktive foranstaltninger, herunder foranstaltninger vedrørende import, som ikke må gå ud over, hvad der er strengt nødvendigt for at rette op på betalingsbalancens stilling. Fællesskabet og Montenegro underretter straks den anden part herom.

3. Der må ikke anvendes restriktive foranstaltninger for overførsler i forbindelse med investeringer, navnlig ikke for hjemtagelse af investerede eller geninvesterede beløb og alle former for indtægter heraf.

Artikel 70

Bestemmelserne i dette afsnit tilpasses gradvis, navnlig i lyset af kravene i henhold til artikel V i den almindelige overenskomst om handel med tjenesteydelser (GATS).

Artikel 71

Bestemmelserne i denne aftale er ikke til hinder for, at hver af parterne anvender alle foranstaltninger, der er nødvendige for at hindre omgåelse af deres foranstaltninger vedrørende tredjelandes adgang til deres marked ved hjælp af denne aftales bestemmelser.

AFSNIT VI
TILNÆRMELSE AF LOVGIVNING, LOVHÅNDHÆVELSE OG KONKURRENCEREGLER

Artikel 72

1. Parterne erkender betydningen af, at Montenegro eksisterende lovgivning tilnærmes til Fællesskabets lovgivning og implementeres effektivt. Montenegro bestræber sig på at sikre, at eksisterende og fremtidig lovgivning gradvis gøres forenelig med gældende fællesskabsret. Montenegro sikrer, at eksisterende og fremtidig lovgivning implementeres og håndhæves behørigt.

2. Denne tilnærmelse indledes på tidspunktet for aftalens undertegnelse og udvides gradvis til at gælde alle elementer i gældende fællesskabsret, der er omhandlet i denne aftale, ved udgangen af den overgangsperiode, der er fastlagt i artikel 8 i denne aftale.

3. Tilnærmelsen vil i første omgang fokusere på grundlæggende elementer i gældende fællesskabsret vedrørende det indre marked, herunder lovgivning om den finansielle sektor, retfærdighed, frihed og sikkerhed og på handelsområdet. I anden etape fokuserer Montenegro på de resterende dele af gældende fællesskabsret.

   Tilnærmelsen foretages på basis af et program, som aftales mellem Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber og Montenegro.

4. Montenegro fastlægger også i forståelse med Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber retningslinjerne for tilsyn med gennemførelsen af lovgivnings-tilpasningen og lovhåndhævelsen.

Artikel 73
Konkurrenceregler og andre økonomiske bestemmelser

1. Følgende er uforeneligt med aftalens rette funktion i det omfang, det kan påvirke samhandelen mellem Fællesskabet og Montenegro:

   i) alle aftaler mellem virksomheder, alle vedtagelser inden for sammenslutninger af virksomheder og alle former for samordnet praksis, som har til formål eller følge at hindre, begrænse eller fordreje konkurrencen

ii) en eller flere virksomheders misbrug af en dominerende stilling på Fællesskabets eller Montenegros område eller en væsentlig del heraf

iii) al statsstøtte, som fordrejer eller truer med at fordreje konkurrencevilkårene ved at begunstige visse virksomheder eller visse produkter.

2. Alle former for praksis, der strider mod denne artikels bestemmelser, skal vurderes på grundlag af kriterier, som udformes på basis af anvendelsen af de gældende konkurrenceregler i Fællesskabet, særlig artikel 81, 82, 86 og 87 i traktaten om oprettelse af Det Europæiske Fællesskab, og de fortolkningsbestemmelser, der er vedtaget af Fællesskabets institutioner.

3. Parterne sikrer, at et operationelt uafhængigt offentligt organ tillægges de nødvendige beføjelser til fuldt ud at anvende denne artikels stk. 1, nr. i) og ii), på private og offentlige virksomheder og virksomheder, der er indrømmet særlige rettigheder.

4. Montenegro opretter inden et år efter denne aftales ikrafttræden en operationel uafhængig myndighed, som tillægges de nødvendige beføjelser til at anvende denne artikels stk. 1, nr. iii). Denne myndighed skal bl.a. have beføjelse til at godkende statsstøtteordninger og individuel støtte i overensstemmelse med denne artikels stk. 2 samt beføjelse til at kræve ulovligt ydet statsstøtte tilbagebetalt.

5. Fællesskabet og Montenegro sikrer hver især gennemsigtighed på statsstøtteområdet bl.a. ved at forelægge den anden part en regelmæssig årsrapport eller tilsvarende efter den metode og præsentationsform, der anvendes i Fællesskabets oversigt over statsstøtte. På anmodning af en af parterne stiller den anden part oplysninger til rådighed om særlige enkelttilfælde af offentlig støtte.

6. Montenegro foretager en udtømmende opgørelse over støtteordninger, der er gældende forud for oprettelsen af den i stk. 4 nævnte myndighed, og afpasser disse støtteordninger efter kriterierne i stk. 2 senest fire år efter denne aftales ikrafttræden.

7. a) For så vidt angår anvendelsen af bestemmelserne i stk. 1, nr. iii), anerkender parterne, at al offentlig støtte ydet af Kroatien i de første fem år efter aftalens ikrafttræden skal vurderes under hensyntagen til, at Montenegro betragtes som et område svarende til de områder i Fællesskabet, der er beskrevet i artikel 87, stk. 3, litra a), i traktaten om oprettelse af Det Europæiske Fællesskab.

b) Inden fire år efter denne aftales ikrafttræden forelægger Montenegro Europa-Kommissionen sine BNP-tal pr. indbygger harmoniseret på NUTS II-niveau. Den i stk. 4 nævnte myndighed og Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber foretager derefter i fællesskab en vurdering af de montenegrinske regioners støtteberettigelse samt den maksimale støtteintensitet i forhold hertil for at udarbejde et kort over regional støtte på basis af de relevante EF-retningslinjer.

8. I protokol 5 fastsættes reglerne om statsstøtte i stålindustrien. Protokollen fastsætter, hvilke regler der gælder i tilfælde af, at der ydes støtte til omstruktureringsformål til stålindustrien. Det understreges, at støtten til omstrukturering er ekstraordinær, og at den skal være tidsbegrænset, samt at den skal knyttes til kapacitetsnedskæringer inden for rammerne af gennemførlighedsprogrammer.

9. Hvad angår de varer, der er omhandlet i afsnit II, kapitel IV:

   - finder bestemmelsen i stk. 1, nr. iii), ikke anvendelse

   - vurderes enhver praksis, der er i strid med stk. 1, nr. i), på basis af de kriterier, der er fastlagt af Fællesskabet efter artikel 36 og 37 i traktaten om oprettelse af Det Europæiske Fællesskab, og specifikke fællesskabsinstrumenter, der er vedtaget på dette grundlag.

10. Hvis en af parterne skønner, at en given praksis er uforenelig med denne artikels stk. 1, kan den træffe passende foranstaltninger efter konsultationer i Stabiliserings- og Associeringsrådet eller efter tredive arbejdsdage efter indbringelsen af sagen til sådanne konsultationer.
    Intet i denne artikel er til hinder for eller berører på nogen måde muligheden af, at Fællesskabet eller Montenegro træffer udligningsforanstaltninger i overensstemmelse med de relevante artikler i GATT 1994 og WTO-aftalen om subsidier og udligningsforanstaltninger eller dertil knyttet intern lovgivning.

Artikel 74
Offentlige virksomheder

Ved udgangen af det tredje år efter denne aftales ikrafttræden anvender Montenegro for offentlige virksomheder og virksomheder, som er indrømmet særlige eller eksklusive rettigheder, principperne i traktaten om oprettelse af Det Europæiske Fællesskab, særlig artikel 86.

Særlige rettigheder for offentlige virksomheder i overgangsperioden omfatter ikke muligheden for at indføre kvantitative begrænsninger eller foranstaltninger med tilsvarende virkning ved indførsel fra Fællesskabet til Montenegro.

Artikel 75
Intellektuel, industriel og kommerciel ejendomsret

1. Parterne bekræfter under henvisning til bestemmelserne i denne artikel og bilag VII den betydning, de tillægger en passende og effektiv beskyttelse og håndhævelse af intellektuel, industriel og kommerciel ejendomsret.

2. Fra denne aftales ikrafttræden indrømmer parterne, hvad angår anerkendelse og beskyttelse af intellektuel, industriel og kommerciel ejendomsret, hinandens selskaber og statsborgere en behandling, der ikke er mindre gunstig end den, de indrømmer tredjelande i henhold til bilaterale aftaler.

3. Montenegro træffer de nødvendige foranstaltninger til senest fem år efter denne aftales ikrafttræden at sikre et niveau for beskyttelse af intellektuel, industriel og kommerciel ejendomsret svarende til det, der gælder i Fællesskabet, herunder effektive midler til at håndhæve sådanne rettigheder.

4. Montenegro forpligter sig til i ovennævnte periode at tiltræde de multilaterale konventioner om intellektuel, industriel og kommerciel ejendomsret, der er

omhandlet i bilag VII. Stabiliserings- og associeringsrådet kan træffe afgørelse om at tilpligte Montenegro at tiltræde specifikke multilaterale konventioner på området.

5. Skulle der opstå problemer vedrørende intellektuel, industriel og kommerciel ejendomsret, som påvirker handelsvilkårene, indbringes de på en af parternes anmodning som hastesag for stabiliserings- og associeringsrådet, for at der kan findes en gensidigt tilfredsstillende løsning på dem.

Artikel 76
Offentlige indkøb

1. Fællesskabet og Montenegro betragter en åbning med hensyn til tildeling af offentlige kontrakter på grundlag af princippet om ikke-diskriminering og gensidighed, særlig WTO-reglerne, som et ønskeligt mål.

2. Montenegrinske virksomheder indrømmes, uanset om de er etableret i Fællesskabet eller ej, fra tidspunktet for denne aftales ikrafttræden adgang til udbudsprocedurerne i Fællesskabet i overensstemmelse med Fællesskabets regler for offentlige indkøb på betingelser, der ikke er mindre gunstige end dem, der indrømmes fællesskabs-virksomheder.

   Ovennævnte bestemmelser finder også anvendelse på kontrakter vedrørende offentlige forsyningsværker, når Montenegros regering engang har vedtaget lovgivning til at indføre Fællesskabets regler på dette område. Fællesskabet undersøger med mellemrum, om Montenegro faktisk har indført sådan lovgivning.

3. Fællesskabsvirksomheder etableret i Montenegro i henhold til bestemmelserne i afsnit V, kapitel II, har fra aftalens ikrafttræden adgang til udbudsprocedurerne på betingelser, der ikke er mindre gunstige end dem, der indrømmes montenegrinske virksomheder.

4. Fællesskabsvirksomheder, som ikke er etableret i Montenegro, indrømmes fra tidspunktet for denne aftales ikrafttræden adgang til udbudsprocedurerne i Montenegro på betingelser, der ikke er mindre gunstige end dem, der indrømmes montenegrinske virksomheder.

5. Stabiliserings- og associeringsrådet undersøger fra tid til anden Montenegros mulighed for at give adgang til udbudsprocedurerne i Montenegro for alle fællesskabsvirksomheder. Montenegro aflægger årligt rapport til stabiliserings- og associeringsrådet om de foranstaltninger, de har truffet for at øge gennemsigtigheden og sørge for effektiv juridiske revision af beslutninger, der er truffet på området for offentlig indkøb.

6. Hvad angår etablering, drift, levering af tjenesteydelser mellem Fællesskabet og Montenegro samt beskæftigelse og arbejdskraftsbevægelser i forbindelse med opfyldelsen af offentlige kontrakter, finder bestemmelserne i artikel 49-64 anvendelse.

Artikel 77
Standardisering, måling, akkreditering og overensstemmelsesvurdering

1. Montenegro træffer de nødvendige foranstaltninger til gradvis at bringe sin lovgivning i overensstemmelse med Fællesskabets tekniske forskrifter og europæiske procedurer for standardisering, måling, akkreditering og overensstemmelsesvurdering.

2. Med henblik herpå bestræber parterne sig på:

   – at fremme anvendelsen af Fællesskabets tekniske forskrifter, europæiske standarder og procedurer for overensstemmelsesvurdering

   – at yde støtte til at fremme udviklingen af kvalitetsinfrastruktur: standardisering, måling, akkreditering og overensstemmelsesvurdering

   – at fremme Montenegros deltagelse i arbejdet vedrørende standarder, overensstemmelsesvurdering, måling og tilsvarende funktioner i forskellige organisationer (f.eks. CEN, CENELEC, ETSI, EA, WELMEC, EUROMET osv.)

   – om nødvendigt at indgå en aftale om overensstemmelsesvurdering og godkendelse af industrivarer, når først lovgivningsrammen og procedurerne i Montenegro er tilstrækkelig tilnærmet Fællesskabets, og den fornødne ekspertise er til rådighed.

Artikel 78
Forbrugerbeskyttelse

Parterne samarbejder om at afstemme forbrugerbeskyttelsesstandarderne i Montenegro efter Fællesskabets. Der bør opnås en effektiv beskyttelse af forbrugeren for at sikre, at markedsøkonomien fungerer godt, og denne beskyttelse afhænger af, at der opbygges administrative strukturer til markedstilsyn og lovhåndhævelse på området.

Med henblik herpå fremmer og sikrer parterne med deres fælles interesser for øje følgende:

   – en aktiv forbrugerbeskyttelsespolitik, der er i overensstemmelse med fællesskabsreglerne, herunder større udbredelse af information og udvikling af uafhængige organisationer

   – harmonisering af lovgivning og afstemning af forbrugerbeskyttelsen i Montenegro med Fællesskabets

   – en effektiv retsbeskyttelse af forbrugerne for at højne kvalitetsniveauet og garantere passende sikkerhedsstandarder for konsumgoder

   – de kompetente myndigheders overvågning af reglerne og adgang til domstolene i tilfælde af tvister

   – udveksling af oplysninger om farlige produkter.

Artikel 79
Arbejdsvilkår og ligestilling

Montenegro harmoniserer gradvis sin lovgivning med Fællesskabets lovgivning på områderne arbejdsvilkår, herunder sundhed og sikkerhed på arbejdspladsen, og ligestilling.

AFSNIT VII
RETFÆRDIGHED, FRIHED OG SIKKERHED

Artikel 80
Styrkelse af institutioner og retsstaten

Som led i samarbejdet om retfærdighed, frihed og sikkerhed lægger parterne særlig vægt på befæstelse af retsstaten og styrkelse af institutionerne på alle forvaltningsniveauer i almindelighed og i forbindelse med retshåndhævelse og retsvæsenets administration i særdeleshed. Samarbejdet skal navnlig sigte mod at styrke domstolenes uafhængighed og forbedre deres effektivitet, forbedre politiets og andre lovhåndhævende instansers funktionsmåde, bidrage med passende uddannelse og bekæmpe korruption og organiseret kriminalitet.

Artikel 81
Beskyttelse af personoplysninger

Montenegro harmoniserer fra denne aftales ikrafttræden sin lovgivning om beskyttelse af personoplysninger med fællesskabslovgivningen og anden europæisk og international lovgivning om privatlivets fred. Montenegro opretter en eller flere uafhængige tilsynsorganer, der har tilstrækkelige finansielle og menneskelige ressourcer til effektivt at overvåge og sikre håndhævelsen af den nationale lovgivning om beskyttelse af personoplysninger. Parterne samarbejder om at nå dette mål.

Artikel 82
Visum, grænseforvaltning, asyl og migration

Parterne samarbejder på områderne visum, grænsekontrol, asyl og migration og etablerer en ramme for dette samarbejde, også på regionalt plan, under hensyntagen til og fuld udnyttelse af andre eksisterende initiativer på dette felt.

Samarbejdet om ovennævnte anliggender baseres på gensidige konsultationer og nær koordination mellem parterne og omfatter faglig og administrativ bistand til:

– udveksling af information om lovgivning og praksis

– udarbejdelse af lovgivning

– effektivisering af institutioner

– personaleuddannelse

– sikkerhed ved rejsedokumenter og afsløring af falske dokumenter

– grænseforvaltning.

Samarbejdet skal navnlig fokusere på: asylområdet:

– på asylområdet: implementering af national lovgivning, der opfylder standarderne i Genève-konventionen af 1951 og New York-protokollen af 1967, for således at sikre, at "non-refoulement"-princippet respekteres tillige med asylansøgeres og flygtninges andre rettigheder

– området lovlig migration: indrejseregler og indrejste personers rettigheder og stilling. I forbindelse med migration er parterne enige om at yde andre landes statsborgere, der er lovligt bosat på deres områder, en rimelig behandling og at føre en integrationspolitik med sigte på at give dem samme rettigheder og forpligtelser som deres egne statsborgere.

Artikel 83
Forhindring og kontrol af ulovlig indvandring, tilbagetagelse

Parterne samarbejder om at forhindre og kontrollere ulovlig indvandring. Til det formål er Montenegro og medlemsstaterne enige om at tilbagetage egne statsborgere, der ulovligt opholder sig på deres områder, og parterne er også enige om [at indgå] og fuldt ud gennemføre en aftale om tilbagetagelse, herunder om forpligtelsen til at tilbagetage tredjelandsstatsborgere og statsløse personer.

Medlemsstaterne og Montenegro udstyrer deres statsborgere med passende identitetspapirer og giver dem adgang til de dertil nødvendige administrative faciliteter.

Særlige procedurer for tilbagetagelse af statsborgere, tredjelandsstatsborgere og statsløse personer fastlægges inden for rammerne af aftalen mellem Det Europæiske Fællesskab og Montenegro om tilbagetagelse af personer med ulovligt ophold.

Montenegro accepterer at indgå tilbagetagelsesaftaler med landene i stabiliserings- og associeringsprocessen og forpligter sig til at træffe de nødvendige foranstaltninger til at sikre en fleksibel og hurtig implementering af alle i denne artikel omhandlede tilbagetagelses-aftaler.

Stabiliserings- og associeringsrådet undersøger, hvilken anden fælles indsats der kan gøres for at forebygge og kontrollere ulovlig indvandring, herunder menneskesmugling og illegale migrationsnet.

Artikel 84
Hvidvaskning af penge og finansiering af terrorisme

1. Parterne samarbejder om at forhindre, at deres finansielle systemer benyttes til hvidvaskning af indtægter fra kriminelle aktiviteter i almindelighed og narkotikakriminalitet i særdeleshed og til finansiering af terrorisme.

2. Samarbejdet på dette område kan omfatte administrativ og faglig bistand med henblik på at fremme anvendelsen af forskrifter og egnede standarder og mekanismer

til at bekæmpe hvidvaskning af penge og finansiering af terrorisme svarende til dem, der er vedtaget i Fællesskabet og internationale fora på dette område, navnlig Financial Action Task Force (FATF).

Artikel 85
Samarbejde om ulovlig narkotika

1. Parterne samarbejder inden for deres respektive beføjelser og kompetence om at sikre en afbalanceret og integreret tilgang til narkotikaanliggender. Politikken og indsatsen på dette område skal rettes mod at styrke strukturerne til bekæmpelse af ulovlig narkotika, at reducere udbuddet af, den ulovlige handel med og efterspørgslen efter ulovlig narkotika, at afhjælpe de sundhedsmæssige og sociale konsekvenser af stofmisbrug samt mod en mere effektiv kontrol med prækursorer.

2. Parterne enes om de nødvendige metoder for samarbejde til at realisere disse mål. Aktionerne baseres på i fællesskab vedtagne principper, der er på linje med EU's narkotikastrategi.

Artikel 86
Modvirkning og bekæmpelse af organiseret kriminalitet og andre ulovlige aktiviteter

Parterne samarbejder om at bekæmpe og modvirke kriminalitet og ulovlige aktiviteter, også organiseret kriminalitet, såsom:

- menneskesmugling og -handel
- ulovlige aktiviteter på det økonomiske område, særlig falskmøntneri og forfalskning i forbindelse med andre betalingsmidler end kontanter, ulovlige transaktioner med produkter, såsom industriaffald, radioaktivt materiale og transaktioner med ulovlige varer eller varemærkeforfalskninger
- korruption, både i den private og offentlige sektor, særlig i forbindelse med uigennemsigtig administrativ praksis
- skattesvig
- identitetstyveri
- ulovlig handel med narkotika og psykotrope stoffer
- ulovlig våbenhandel
- dokumentfalsk
- smugling og ulovlig handel med varer, herunder biler
- cyberkriminalitet.

Med hensyn til falskmøntneri samarbejder Montenegro tæt sammen med Det Europæiske Fællesskab for at bekæmpe falskmøntneri og fjerne og straffe enhver form for falskmøntneri på sit område. Med hensyn til forebyggelse sigter Montenegro mod at indføre foranstalt-

ninger, som svarer til dem i fællesskabslovgivningen, og at tilslutte sig internationale aftaler på området. Montenegro kan få støtte fra Fællesskabet til udveksling, bistand og uddannelse i beskyttelse mod falskmøntneri.

Regionalt samarbejde og overholdelse af anerkendte internationale standarder for bekæmpelse af organiseret kriminalitet fremmes.

Artikel 87
Bekæmpelse af terrorisme

Parterne skal i overensstemmelse med internationale konventioner, som de er part i, og med deres respektive love og bestemmelser samarbejde om at forhindre og undertrykke terrorhandlinger samt finansiering heraf:

– inden for rammerne af implementeringen af FN-Sikkerhedsrådets resolution 1373 (2001), andre relevante FN-resolutioner, internationale konventioner og instrumenter

– ved udveksling af oplysninger om terroristgrupper og deres støttenetværk i overensstemmelse med folkeretten og indenlandsk lovgivning

– ved udveksling af erfaringer vedrørende midler og metoder til bekæmpelse af terrorisme og på tekniske områder og inden for uddannelse og ved udveksling af erfaringer med forhindring af terrorisme.

AFSNIT VIII
SAMARBEJDSPOLITIKKER

Artikel 88

1. Fællesskabet og Montenegro etablerer et nært samarbejde om at bidrage til Montenegros udvikling og vækstpotentiel. Samarbejdet skal styrke de eksisterende økonomiske bånd på det bredest mulige grundlag til fordel for begge parter.

2. Der fastlægges politik og andre foranstaltninger til at fremme en bæredygtig økonomisk og social udvikling i Montenegro. Den pågældende politik bør fra begyndelsen sikre, at miljømæssige hensyn fuldt ud indarbejdes og er tilpasset de krav, der må stilles til en harmonisk social udvikling.

3. Samarbejdspolitikkerne indpasses i rammer for et regionalt samarbejde. Der skal lægges særlig vægt på foranstaltninger, der kan fremme samarbejdet mellem Montenegro og dets nabolande, herunder medlemsstater, for således at bidrage til den regionale stabilitet. Stabiliserings- og associeringsrådet kan fastlægge prioriteter mellem og inden for de samarbejdspolitikker, der er beskrevet i det følgende, i overensstemmelse med det europæiske partnerskab.

Artikel 89
Økonomisk politik og handelspolitik

Fællesskabet og Montenegro befordrer den økonomiske reformproces ved at samarbejde om en bedre forståelse af de grundlæggende elementer i deres respektive økonomier og om udformning og gennemførelse af økonomisk politik i en markedsøkonomi.

Med henblik herpå skal Fællesskabet og Montenegro samarbejde om:

– at udveksle oplysninger om makroøkonomiske resultater og udsigter og om udviklingsstrategier

– i fællesskab at undersøge økonomiske spørgsmål af gensidig interesse, herunder fastlæggelse af rammer for økonomisk politik og midlerne til gennemførelse heraf

– at fremme et bredere samarbejde med henblik på at fremskynde tilstrømningen af knowhow og adgangen til nye teknologier.

Montenegro bestræber sig på at etablere en funktionsdygtig markedsøkonomi og på gradvis at tilnærme sine politikker til de stabilitetsorienterede politikker i Den Økonomiske og Monetære Union. Fællesskabet kan på anmodning af myndighederne i Montenegro yde bistand til at støtte Montenegros indsats på området.

Samarbejdet skal også sigte mod at styrke retsreglerne på erhvervsområdet gennem en stabil og ikke-diskriminerende handelsrelateret lovramme.

Samarbejdet på dette område omfatter udveksling af oplysninger om principperne for Den Økonomiske og Monetære Union og dens funktion.

Artikel 90
Statistisk samarbejde

Samarbejdet mellem parterne koncentreres i første række om prioriterede områder, som har tilknytning til gældende fællesskabsret vedrørende statistik. Det rettes navnlig mod at udvikle et effektivt og bæredygtigt statistisk system, der kan levere sammenlignelige, pålidelige, objektive og akkurate data til planlægning og overvågning af omstillings- og reformprocessen i Montenegro. Det bør også sætte Montenegros statistiske institut i stand til bedre at imødekomme nationale brugeres behov (både den offentlige forvaltning og den private sektor). Det statistiske system bør følge de grundlæggende statistiske principper, der er fastlagt af De Forenede Nationer, den europæiske statistiske adfærdskodeks og reglerne i den europæiske lovgivning om statistikker og udvikles i retning af gældende fællesskabsret. Parterne skal samarbejde, navnlig for at sikre, at personoplysninger forbliver fortrolige, for gradvis at øge dataindsamlingen og dataoverførslen til det europæiske statistiske system og for at udveksle oplysninger om metoder, videregivelse af knowhow og uddannelse.

Artikel 91
Bank- og forsikringsvirksomhed samt andre finansielle tjenesteydelser

Samarbejdet mellem Montenegro og Fællesskabet koncentreres om prioriterede områder, som har tilknytning til gældende fællesskabsret vedrørende bank- og forsikringsvirksomhed og finansielle tjenesteydelser. Parterne samarbejder med henblik på at skabe og udvikle egnede rammer for fremme af bank- og forsikringsvirksomhed og sektoren for finansielle tjenesteydelser i Montenegro baseret på fair konkurrence og på at sikre lige vilkår.

Artikel 92
Samarbejde om intern kontrol og ekstern revision

Samarbejdet mellem parterne koncentreres om prioriterede områder, som har tilknytning til gældende fællesskabsret vedrørende offentlig intern finanskontrol og ekstern revision. Parterne samarbejder især om – ved at udarbejde og vedtage de fornødne regler - at udvikle gennemsigtige, effektive og økonomiske systemer for offentlig intern finanskontrol, herunder finansforvaltning og finanskontrol og funktionelt uafhængig intern revision, og uafhængige systemer for ekstern kontrol i Montenegro i overensstemmelse med internationalt anerkendte standarder og metoder og bedste praksis i EU. Samarbejdet skal også koncentreres om kapacitetsopbygning af den øverste revisionsinstans i Montenegro. For at kunne udføre de samarbejds- og harmoniseringsopgaver, der følger af ovenstående krav, bør samarbejdet også koncentreres om at få etableret og styrket centrale harmoniseringsenheder for finans-forvaltning og finanskontrol og for intern revision.

Artikel 93
Investeringsfremme og -beskyttelse

Samarbejdet mellem parterne, inden for deres respektive beføjelser, om investeringsfremme og -beskyttelse rettes mod at skabe et gunstigt klima for såvel nationale som udenlandske private investeringer, der er absolut nødvendige for den økonomiske og industrielle revitalisering i Montenegro. De særlige formål med samarbejdet er, at der i Montenegro skabes bedre retlige rammer for fremme og beskyttelse af investeringer.

Artikel 94
Industrisamarbejde

Samarbejdet skal sigte mod at fremme modernisering og omstrukturering af industrien og individuelle sektorer i Montenegro. Det skal også omfatte industrisamarbejde mellem erhvervsdrivende med det formål at styrke den private sektor på betingelser, der tilgodeser miljøet.

Industrisamarbejdsinitiativerne skal afspejle prioriteter, som parterne fastlægger i fællesskab. De tager hensyn til de regionale aspekter af industriudviklingen og fremmer tværnationale partnerskaber, hvor dette er relevant. De skal særlig omfatte egnede rammebetingelser for virksomhederne, øget knowhow i managementhenseende samt større markedsreklame og gennemsigtighed på markederne og bedre erhvervsbetingelser. Opmærksomheden rettes særlig mod effektive eksportfremmende aktiviteter i Montenegro.

Der vil i samarbejdet blive taget behørigt hensyn til gældende fællesskabsret vedrørende industripolitik.

Artikel 95
Små og mellemstore virksomheder

Parterne søger med samarbejdet at udvikle og styrke den private sektors små og mellemstore virksomheder (SMV'er) og at etablere nye foretagender på områder, der byder på vækstmuligheder og samarbejde mellem SMV'er i Fællesskabet og Montenegro.

Der tages i samarbejdet behørigt hensyn til prioriterede områder i tilknytning til gældende fællesskabsret vedrørende SMV'er, samt til de ti retningslinjer i det europæiske charter om små virksomheder.

Artikel 96
Turisme

Samarbejdet mellem parterne inden for turisme tager navnlig sigte på at styrke strømmen af information om turisme (via internationale netværk, databanker osv.), at fremme udviklingen af infrastruktur, som fører til investering i turistsektoren, og at få Montenegro til at deltage i større europæiske turistorganisationer. Det vil også have til formål at undersøge mulighederne for fælles tiltag og for større samarbejde mellem turisterhvervet, eksperter og regeringer og deres kompetente kontorer på turistområdet, og på at videregive knowhow (gennem uddannelse, udvekslinger og seminarer). Der tages i samarbejdet behørigt hensyn til gældende fællesskabsret vedrørende denne sektor.

Samarbejdet kan indpasses i rammer for et regionalt samarbejde.

Artikel 97
Landbrug og agroindustri

Samarbejdet mellem parterne vil blive udvidet inden for alle prioriterede områder, som har tilknytning til gældende fællesskabsret vedrørende landbrug samt dyre- og plantesundhedsområdet. Samarbejdet tager navnlig sigte på at modernisere og omstrukturere Montenegros landbrug og agroindustri, navnlig for at opfylde Fællesskabets sundhedskrav, forbedre forvaltningen af vand og udviklingen af landdistrikter og på at udvikle skovbruget i Montenegro og støtte en gradvis tilnærmelse af Montenegros lovgivning og praksis til Fællesskabets regler og standarder.

Artikel 98
Fiskeri

Parterne undersøger muligheden for at identificere gensidigt fordelagtige anliggender af fælles interesse i fiskerisektoren. Der tages i samarbejdet behørigt hensyn til prioriterede områder i tilknytning til gældende fællesskabsret på fiskeriområdet, herunder overholdelse af internationale forpligtelser vedrørende internationale og regionale fiskeriorganisationers regler for forvaltning og bevarelse af fiskeressourcerne.

Artikel 99
Told

Parterne etablerer et samarbejde på dette område for at sikre overholdelse af de bestemmelser, der skal vedtages på handelsområdet, og tilnærmelse af Montenegros toldsystem til Fællesskabets, for dermed at bane vejen for de liberaliseringsforanstaltninger, der er planlagt i henhold til stabiliserings- og associeringsaftalen, samt for den gradvise tilnærmelse af den montenegrinske toldlovgivning til gældende fællesskabsret.

Der tages i samarbejdet behørigt hensyn til prioriterede områder, som har tilknytning til gældende fællesskabsret vedrørende told.

Protokol 6 fastsætter regler for gensidig administrativ bistand mellem parterne på toldområdet.

Artikel 100
Beskatning

Parterne indleder et samarbejde på beskatningsområdet, som skal omfatte foranstaltninger til yderligere reform af Montenegros skattesystem og omstrukturering af skatteforvaltningen for at forbedre skatteopkrævningen og bekæmpe skattesvig.

Der tages i samarbejdet behørigt hensyn til prioriterede områder, som har tilknytning til EU-retten vedrørende beskatning og bekæmpelse af skadelig skattekonkurrence. Eliminering af skadelig skattekonkurrence skal ske på basis af principperne i adfærdskodeksen for erhvervsbeskatning, som Rådet vedtog den 1. december 1997.

Samarbejdet vil også blive lagt an på at øge gennemsigtigheden og bekæmpe korruption og på informationsudveksling med EU-medlemsstaterne for at fremme håndhævelsen af foranstaltninger til forebyggelse af skattesvig, skatteflugt og skatteunddragelse. Montenegro skal også fuldende netværket af bilaterale aftaler med medlemsstaterne i overensstemmelse med den seneste ajourføring af OECD's modeloverenskomst om indkomst og kapital og på grundlag af OECD's modeloverenskomst om udveksling af oplysninger om skatteanliggender, i det omfang den anmodende medlemsstat tiltræder disse.

Artikel 101
Socialt samarbejde

På beskæftigelsesområdet rettes samarbejdet navnlig mod modernisering af arbejdsanvisnings- og erhvervsvejledningstjenesterne, opfølgningsforanstaltninger og fremme af lokaludvikling for at hjælpe til omstrukturering af industri og arbejdsmarked. Det omfatter også f.eks. undersøgelser, udstationering af eksperter og oplysning og uddannelse.

Parterne samarbejder om at lette en reform af den montenegrinske beskæftigelsespolitik gennem udvidet økonomisk reform og integration. Samarbejdet rettes også mod støtte til tilpasning af det montenegrinske sociale sikringssystem til de nye økonomiske og sociale krav og mod tilpasning af den montenegrinske lovgivning om arbejdsvilkår og ligestilling mellem mænd og kvinder samt forbedring af beskyttelsen af arbejdstagernes sundhed og sikkerhed

med det eksisterende beskyttelsesniveau i Fællesskabet som reference. Montenegro skal garantere tiltrædelse og effektiv gennemførelse af ILO's grundlæggende konventioner.

Der tages i samarbejdet behørigt hensyn til prioriterede områder, som har tilknytning til gældende fællesskabsret på dette område.

Artikel 102
Uddannelse og erhvervsuddannelse

Parterne samarbejder om at højne niveauet inden for almen uddannelse og erhvervsuddannelse i Montenegro samt om ungdomspolitik og ungdomsarbejde, herunder folkeoplysning. En prioritet inden for de videregående uddannelser skal være at realisere målene i Bologna-erklæringen, der er afgivet som led i den mellemstatslige Bologna-proces.

Parterne samarbejder også om at sikre adgang til uddannelse og erhvervsuddannelse på alle niveauer i Montenegro uden forskelsbehandling begrundet i køn, hudfarve, etnisk oprindelse eller religion.

De relevante fællesskabsprogrammer og -instrumenter bidrager til en modernisering af uddannelsesinstitutioner og -aktiviteter i Montenegro.

Der tages i samarbejdet behørigt hensyn til prioriterede områder, som har tilknytning til gældende fællesskabsret på dette område.

Artikel 103
Kulturelt samarbejde

Parterne forpligter sig til at fremme det kulturelle samarbejde. Dette samarbejde skal bl.a. tjene til at øge den gensidige forståelse og anseelse mellem enkeltpersoner, samfund og folk. Parterne forpligter sig også til at samarbejde om at fremme kulturel mangfoldighed, bl.a. inden for rammerne af UNESCO's konventionen om beskyttelse og fremme af de kulturelle udtryksformers mangfoldighed.

Artikel 104
Samarbejde på det audiovisuelle område

Parterne samarbejder om at fremme den audiovisuelle industri i Europa og tilskynde til samproduktion inden for film og fjernsyn.

Samarbejdet kunne bl.a. omfatte programmer og faciliteter til uddannelse af journalister og andre mediearbejdere samt faglig bistand til medierne, offentlige såvel som private, for at styrke deres uafhængighed, professionalisme og forbindelser med de europæiske medier.

Montenegro bringer sin politik vedrørende regulering af indholdet af radio- og tv-spredningsvirksomhed på tværs af grænser på linje med Fællesskabets og harmoniserer sin lovgivning med gældende fællesskabsret. Montenegro er særlig opmærksom på anliggender vedrørende erhvervelse af intellektuelle ejendomsrettigheder til programmer og udsendelser via satellit, kabel og jordbaserede frekvenser.

Artikel 105
Informationssamfundet

Samarbejdet udvides inden for alle områder, som har tilknytning til gældende fællesskabsret vedrørende informationssamfundet. Der skal især være tale om at støtte Montenegros gradvise tilnærmelse af politik og lovgivning i denne sektor til Fællesskabets.

Parterne samarbejder også med sigte på en yderligere udvikling af informationssamfundet i Montenegro. Det overordnede mål vil være at forberede samfundet som helhed til den digitale tidsalder, at tiltrække investeringer og sikre driftskompatibilitet i net og tjenester.

Artikel 106
Netværk og tjenester inden for elektronisk kommunikation

Samarbejdet koncentreres i første række om prioriterede områder, som har tilknytning til gældende fællesskabsret vedrørende dette område.

Parterne styrker især samarbejdet inden for elektroniske kommunikationsnet og -tjenester med det endelige mål, at Montenegro overtager gældende fællesskabsret i denne sektor tre år efter denne aftales ikrafttræden.

Artikel 107
Information og kommunikation

Fællesskabet og Montenegro træffer de nødvendige foranstaltninger til at fremme den gensidige udveksling af information. Der lægges særlig vægt på programmer, der kan bringe basisinformation om Fællesskabet ud til offentligheden og specialiseret information til erhvervslivet i Montenegro.

Artikel 108
Transport

Samarbejdet mellem parterne koncentreres om prioriterede områder, som har tilknytning til gældende fællesskabsret vedrørende transport.

Samarbejdet kan navnlig tage sigte på at omstrukturere og modernisere Montenegros transportformer, forbedre passager- og godstrafikken, udvide adgangen til transportmarkeder og -faciliteter, herunder havne og lufthavne. Samarbejdet kan endvidere støtte udviklingen af multimodal infrastruktur i forbindelse med de vigtigste transeuropæiske net, særlig for at styrke de regionale forbindelser i Sydøsteuropa på linje med aftalememorandummet om udvikling af de centrale regionale transportnet. Formålet med samarbejdet er at indføre driftsstandarder svarende til dem, der findes i Fællesskabet og at udvikle et transportsystem i Montenegro, der er foreneligt med og tilpasset Fællesskabets system og forbedre miljøbeskyttelsen inden for transport.

Artikel 109
Energi

Samarbejdet koncentreres navnlig om prioriterede områder, som har tilknytning til gældende fællesskabsret på energiområdet. Det vil tage udgangspunkt i energifællesskabstraktaten og blive uddybet med henblik på Montenegros gradvise integration i de europæiske energimarkeder. Samarbejdet kan navnlig omfatte:

– udformning og planlægning af energipolitik, herunder modernisering af infrastruktur, forbedring og diversificering af udbud og forbedring af adgangen til energimarkedet, herunder lettelse af transit, overførsel og distribution og istandsættelse af elforbindelser af regional betydning til nabolande

– fremme af energibesparelser, energieffektivitet, vedvarende energikilder og undersøgelse af energiproduktion og -forbrug på miljøet

– fastlæggelse af rammebetingelser for omstrukturering af energiselskaber og samarbejde mellem virksomheder i denne sektor.

Artikel 110
Nuklear sikkerhed

Parterne samarbejder på området nuklear sikkerhed og kontrolforanstaltninger. Samarbejdet vil kunne omfatte følgende anliggender:

– forbedring af parternes love og bestemmelser om strålingsbeskyttelse, nuklear sikkerhed og regnskab og kontrol med nukleare materialer samt styrkelse af kontrolmyndighederne og deres midler

– tilskyndelse til fremme af aftaler mellem EU's medlemsstater eller Euratom og Montenegro om hurtig varsling og informationsudveksling i tilfælde af nukleare ulykker og om katastrofeberedskab samt om nukleare sikkerheds-spørgsmål generelt, hvis dette er relevant

– ansvar over for tredjemand på det nukleare område.

Artikel 111
Miljø

Parterne udvikler og styrker deres samarbejde på miljøområdet om den vitale opgave at bekæmpe yderligere miljøforringelse og begynde at forbedre miljøsituationen med henblik på at opnå en bæredygtig udvikling.

Parterne skal navnlig samarbejde om at styrke de administrative strukturer og procedurer for at sikre en strategisk planlægning af miljøspørgsmål og koordination mellem de relevante aktører, og de skal fokusere på at tilpasse Montenegros lovgivning til gældende fællesskabsret. Samarbejdet bør også fokusere på strategier for en væsentlig nedbringelse af lokal, regional og grænseoverskridende luft- og vandforurening, indførelse af et system for effektiv, ren, bæredygtig produktion og forbrug af vedvarende energi og gennemførelse af

vurderinger af virkningerne på miljøet og strategiske miljøvurderinger Der skal specielt sigtes mod ratifikation og gennemførelse af Kyoto-protokollen.

Artikel 112
Samarbejde inden for forskning og teknologisk udvikling

Parterne fremmer samarbejdet inden for civil videnskabelig forskning og teknologisk udvikling (FTU) på basis af gensidig fordel og, under hensyntagen til de til rådighed værende ressourcer, rimelig adgang til hinandens programmer under forudsætning af passende beskyttelse af intellektuel, industriel og kommerciel ejendomsret.

Der tages i samarbejdet behørigt hensyn til prioriterede områder, som har tilknytning til gældende fællesskabsret vedrørende forskning og teknologisk udvikling.

Artikel 113
Regional og lokal udvikling

Parterne bestræber sig på at styrke det regionale og lokale udviklingssamarbejde med henblik på at bidrage til økonomisk udvikling og nedbringe regionale skævheder. Der sættes særlig ind på grænseoverskridende, transnationalt og mellemregionalt samarbejde.

Der tages i samarbejdet behørigt hensyn til prioriterede områder, som har tilknytning til EU-retten vedrørende regionaludvikling.

Artikel 114
Offentlig administration

Samarbejdet rettes mod at sikre, at der opbygges en effektiv og ansvarlig offentlig forvaltning i Montenegro, navnlig med henblik på at støtte implementering af retsstatsprincipperne, velfungerende statsinstitutioner til gavn for den montenegrinske befolkning som helhed og en gnidningsløs udvikling af forbindelserne mellem EU og Montenegro.

Samarbejdet fokuserer i første række på opbygning af institutioner, herunder udformning og anvendelse af gennemsigtige og upartiske ansættelsesprocedurer, forvaltning af menneskelige ressourcer, karriereudvikling for offentligt ansatte, efteruddannelse og fremme af etikken i den offentlige forvaltning. Samarbejdet dækker alle niveauer af offentlig forvaltning, herunder lokalforvaltning.

AFSNIT IX
FINANSIELT SAMARBEJDE

Artikel 115

Montenegro kan med henblik på at virkeliggøre denne aftales mål og i overensstemmelse med artikel 5, 116 og 118 modtage finansiel bistand fra Fællesskabet i form af gavebistand og lån, herunder lån fra Den Europæiske Investeringsbank. Bistand fra Fællesskabet er betinget af, at

der sker yderligere fremskridt med opfyldelsen af Københavnskriterierne, særlig hvad angår fremskridt med indfrielse af de specifikke prioriteter i det europæiske partnerskab. Der tages også hensyn til resultaterne af de årlige undersøgelser af landene i stabiliserings- og associeringsprocessen, især til modtagernes arbejde med at gennemføre demokratiske, økonomiske og institutionelle reformer og andre af Rådets konklusioner, navnlig vedrørende tilpasningsprogrammerne. Bistanden til Montenegro afstemmes efter konstaterede behov, valgte prioriteringer, absorptionskapacitet og tilbagebetalingsevne samt gennemførelsen af de økonomiske reformer og omstruktureringen af økonomien.

Artikel 116

Den finansielle bistand i form af gavebistand omfattes af de operative foranstaltninger, der er fastsat i den relevante rådsforordning, inden for flerårige, vejledende rammer og baseret på årlige handlingsprogrammer, der fastlægges af Fællesskabet efter konsultationer med Montenegro.

Den finansielle bistand kan omfatte alle samarbejdsområder, idet der lægges særlig vægt på retfærdighed, frihed og sikkerhed, tilnærmelse af lovgivning, økonomisk udvikling og miljøbeskyttelse.

Artikel 117

På anmodning af Montenegro kan Fællesskabet, hvis der er særligt behov for det, i koordination med internationale finansielle institutioner undersøge muligheden for ekstraordinær makrofinansiel bistand på visse betingelser og under hensyntagen til alle disponible ressourcer. Denne bistand frigives, såfremt de betingelser, som skal fastlægges i et program, der aftales mellem Montenegro og IMF, er opfyldt.

Artikel 118

For at sikre den bedst mulige udnyttelse af de disponible ressourcer drager parterne omsorg for, at Fællesskabets bidrag bevilges i nær koordination med bidrag fra andre kilder, såsom medlemsstaterne, andre lande og internationale finansielle institutioner.

Med henblik herpå udveksler parterne med regelmæssige mellemrum oplysninger om alle bistandskilder.

AFSNIT X
INSTITUTIONELLE, ALMINDELIGE OG AFSLUTTENDE BESTEMMELSER

Artikel 119

Der oprettes et stabiliserings- og associeringsråd, som skal overvåge anvendelsen og gennemførelsen af denne aftale. Det træder med regelmæssige mellemrum sammen på et passende niveau, samt når omstændighederne kræver det. Det undersøger alle vigtige problemer, som måtte opstå i forbindelse med denne aftale, samt alle andre bilaterale eller internationale spørgsmål af fælles interesse.

Artikel 120

1. Stabiliserings- og associeringsrådet består af medlemmerne af Rådet for Den Europæiske Union og medlemmer af Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber på den ene side og medlemmer af den montenegrinske regering på den anden side.

2. Stabiliserings- og associeringsrådet fastsætter selv sin forretningsorden.

3. Medlemmerne af stabiliserings- og associeringsrådet kan lade sig repræsentere i overensstemmelse med de betingelser, der fastsættes i forretningsordenen.

4. Formandskabet i stabiliserings- og associeringsrådet beklædes på skift af en repræsentant for Det Europæiske Fællesskab og en repræsentant for Montenegro i overensstemmelse med bestemmelserne i forretningsordenen.

5. Den Europæiske Investeringsbank deltager i stabiliserings- og associeringsrådets arbejde som observatør, for så vidt angår anliggender, der vedrører den.

Artikel 121

Stabiliserings- og associeringsrådet har med henblik på virkeliggørelsen af denne aftales mål beføjelse til inden for aftalens rammer at træffe afgørelser i de i aftalen anførte tilfælde. Afgørelserne er bindende for parterne, som skal træffe de nødvendige foranstaltninger til at gennemføre afgørelserne. Stabiliserings- og associeringsrådet kan også fremsætte passende henstillinger. Det udfærdiger sine afgørelser og fremsætter sine henstillinger efter fælles overenskomst mellem parterne.

Artikel 122

1. Stabiliserings- og associeringsrådet bistås i udøvelsen af sine hverv af et stabiliserings- og associeringsudvalg, der består af repræsentanter for Rådet for Den Europæiske Union og repræsentanter for Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber på den ene side og repræsentanter for Montenegro på den anden side.

2. Stabiliserings- og associeringsrådet fastlægger i sin forretningsorden, hvilke opgaver stabiliserings- og associeringsudvalget skal tillægges, og som omfatter forberedelse af stabiliserings- og associeringsrådets møder, og det bestemmer, hvorledes stabiliserings- og associeringsudvalget skal fungere.

3. Stabiliserings- og associeringsrådet kan delegere enhver af sine beføjelser til stabiliserings- og associeringsudvalget. I så fald træffer stabiliserings- og associeringsudvalget sine afgørelser i overensstemmelse med bestemmelserne i artikel 121.

Artikel 123

Stabiliserings- og associeringsudvalget kan nedsætte underudvalg. Inden udgangen af det første år efter aftalens ikrafttrædelsesdato nedsætter stabiliserings- og associeringsudvalget de nødvendige underudvalg til en tilfredsstillende gennemførelse af aftalen.

Der oprettes et underudvalg, som skal beskæftige sig med migrationsanliggender.

Artikel 124

Stabiliserings- og associeringsrådet kan beslutte at nedsætte andre særlige udvalg eller instanser til at bistå det i udførelsen af dets hverv. Stabiliserings- og associeringsrådet fastsætter i sin forretningsorden de nærmere retningslinjer for sådanne udvalgs og instansers sammensætning og opgaver samt for deres funktionsmåde.

Artikel 125

Der nedsættes et parlamentarisk stabiliserings- og associeringsudvalg. Det skal være forum for medlemmer af det montenegrinske parlament og Europa-Parlamentet med henblik på møder og udveksling af synspunkter. Det mødes med mellemrum, som det selv fastsætter.

Det parlamentariske stabiliserings- og associeringsudvalg består af medlemmer af Europa-Parlamentet på den ene side og medlemmer af Montenegros parlament på den anden side.

Det parlamentariske stabiliserings- og associeringsudvalg fastsætter selv sin forretningsorden.

Formandskabet i det parlamentariske stabiliserings- og associeringsudvalg beklædes på skift af Europa-Parlamentet og det montenegrinske parlament i overensstemmelse med de bestemmelser, der fastsættes i dets forretningsorden.

Artikel 126

Inden for denne aftales anvendelsesområde forpligter hver af parterne sig til at sikre, at fysiske og juridiske personer fra den anden part uden forskelsbehandling i forhold til deres egne statsborgere gives adgang til parternes kompetente domstole og administrative organer, for at de kan forsvare deres individuelle rettigheder og ejendomsrettigheder.

Artikel 127

Intet i denne aftale forhindrer en af parterne i at træffe foranstaltninger, som:

a) den finder nødvendige for at forhindre udbredelsen af oplysninger, der kan skade dens væsentlige sikkerhedsinteresser

b) vedrører produktion af eller handel med våben, ammunition og krigsmateriel eller forskning, udvikling og produktion, der er nødvendig i forsvarsøjemed, såfremt foranstaltningerne ikke ændrer konkurrencevilkårene for varer, der ikke er beregnet til specifikt militære formål

c) den anser for væsentlige for sin sikkerhed i tilfælde af alvorlige interne forstyrrelser, som påvirker opretholdelsen af lov og orden, krig eller alvorlig international

spænding, som udgør en krigstrussel, eller for indfrielsen af forpligtelser, den har påtaget sig med henblik på bevarelse af fred og international sikkerhed.

Artikel 128

1. Inden for de områder, denne aftale omfatter, og med forbehold af særlige bestemmelser heri:

   – må de ordninger, der anvendes af Montenegro over for Fællesskabet, ikke føre til nogen form for forskelsbehandling mellem medlemsstaterne, deres statsborgere eller deres virksomheder

   – må de ordninger, der anvendes af Fællesskabet over for Montenegro, ikke føre til nogen form for forskelsbehandling mellem montenegrinske statsborgere eller virksomheder.

2. Bestemmelserne i stk. 1 berører ikke parternes ret til at anvende de relevante bestemmelser i deres skattelovgivning på skattepligtige, som ikke befinder sig i samme situation med hensyn til bopæl.

Artikel 129

1. Parterne træffer de fornødne almindelige eller særlige foranstaltninger til opfyldelse af deres forpligtelser i henhold til denne aftale. De drager omsorg for, at aftalens målsætning virkeliggøres.

2. Parterne er enige om på anmodning af en af dem straks gennem passende kanaler at konsultere hinanden med henblik på drøftelse af ethvert spørgsmål vedrørende fortolkningen eller gennemførelsen af denne aftale og andre relevante aspekter af forbindelserne mellem dem.

3. Hver af parterne kan indbringe alle tvister vedrørende anvendelsen eller fortolkningen af denne aftale for stabiliserings- og associeringsrådet. I så fald anvendes artikel 130 og alt efter omstændighederne protokol 7.

   Stabiliserings- og associeringsrådet kan bilægge tvister ved en bindende afgørelse.

4. Såfremt en part finder, at den anden part har misligholdt en forpligtelse i henhold til denne aftale, kan den træffe passende foranstaltninger. Forinden skal den, bortset fra i særligt hastende tilfælde, tilsende stabiliserings- og associeringsrådet alle relevante oplysninger, der er nødvendige for en indgående behandling af situationen med henblik på at finde en løsning, der kan accepteres af parterne.

   Ved valget af foranstaltninger foretrækkes de, der forstyrrer aftalens gennemførelse mindst muligt. Disse foranstaltninger meddeles straks stabiliserings- og associeringsrådet og gøres, hvis den anden part ønsker det, til genstand for drøftelser i stabiliserings- og associeringsrådet, stabiliserings- og associeringsudvalget eller i et andet organ, der er oprettet på grundlag af artikel 123 eller 124.

5. Bestemmelserne i stk. 2, 3 og 4 berører på ingen måde artikel 32, 40, 41, 42, 46 og protokol 3 (definition af begrebet "produkter med oprindelsesstatus" og metoder til administrativt samarbejde).

Artikel 130

1. Hvis der opstår uenighed mellem parterne om fortolkningen eller gennemførelsen af denne aftale, indbringer den ene eller den part en formel anmodning om, at der findes en løsning på problemet, for den anden part og for stabiliserings- og associeringsrådet.

   Hvis en part mener, at den anden part har misligholdt sine forpligtelser i henhold til denne aftale, fordi vedkommende har truffet en foranstaltning eller har undladt at handle, skal begrundelsen for denne opfattelse fremgå af den formelle anmodning om, at problemet løses, og alt efter omstændighederne kan den pågældende part træffe foranstaltninger som omhandlet i artikel 129, stk. 4.

2. Parterne tilstræber at løse problemet ved i god tro at indgå drøftelser med stabiliserings- og associeringsrådet og andre organer omhandlet i stk. 3 med henblik på hurtigst muligt at nå frem til en løsning, der er tilfredsstillende for begge parter.

3. Parterne giver stabiliserings- og associeringsrådet alle oplysninger, der måtte være nødvendige for at kunne behandle spørgsmålet indgående.

   Spørgsmålet drøftes på hvert eneste møde i stabiliserings- og associeringsrådet, indtil der er truffet en løsning, medmindre der er indledt en voldgiftssag, jf. protokol 7. En tvist konstateres løst, når stabiliserings- og associeringsrådet har truffet en bindende afgørelse om at løse problemet, jf. artikel 129, stk. 3, eller når det har erklæret tvisten for løst.

   Drøftelser af en tvist kan også foregå på ethvert møde i stabiliserings- og assoceringsudvalget eller ethvert andet udvalg eller organ, som er oprettet på grundlag af artikel 123 eller 124, efter aftale mellem parterne eller på anmodning af en af parterne. Drøftelserne kan også foregå skriftligt.

   Alle oplysninger, der afgives under konsultationerne, behandles fortroligt.

4. Med hensyn til spørgsmål, der falder ind under protokol 7's anvendelsesområde, kan parterne hver især indbringe tvisten til at blive afgjort ved voldgift i overensstemmelse med samme protokol, hvis parterne ikke har kunne nå til en løsning inden for to måneder efter, at tvistbilæggelsesproceduren er blevet indledt i overensstemmelse med stk. 1.

Artikel 131

Denne aftale berører, indtil der er opnået lige rettigheder for enkeltpersoner og virksomheder i henhold til denne aftale, ikke rettigheder, der er dem sikret på grundlag af bestående aftaler mellem en eller flere medlemsstater på den ene side og Montenegro på den anden side.

Artikel 132

Protokol 8 fastlægger de generelle principper for Montenegros deltagelse i fællesskabsprogrammer.

Protokol 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 og 8 og bilag I til VII udgør en integrerende del af denne aftale.

Artikel 133

Denne aftale indgås på ubestemt tid.

Hver af parterne kan opsige denne aftale ved notifikation til den anden part. Aftalen ophører med at være i kraft seks måneder efter datoen for denne notifikation.

Hver af parterne kan suspendere aftalen med øjeblikkelig virkning i tilfælde af, at den anden part ikke overholder et eller flere væsentlige dele af aftalen.

Artikel 134

I denne aftale forstås ved "parter" på den ene side Fællesskabet eller dets medlemsstater eller Fællesskabet og dets medlemsstater i overensstemmelse med deres respektive beføjelser og på den anden side Montenegro.

Artikel 135

Denne aftale gælder på den ene side for de områder, hvor traktaterne om oprettelse af Det Europæiske Fællesskab og Det Europæiske Atomenergifællesskab finder anvendelse, og på de betingelser, der er fastsat i disse traktater, og på den anden side for Montenegros område.

Artikel 136

Denne aftale deponeres hos generalsekretæren for Rådet for Den Europæiske Union.

Artikel 137

Denne aftale er udfærdiget i to eksemplarer på hver af parternes officielle sprog, idet hver af disse tekster har samme gyldighed.

Artikel 138

Parterne godkender denne aftale i overensstemmelse med egne procedurer.

Denne aftale træder i kraft den første dag i den anden måned efter det tidspunkt, på hvilket parterne giver hinanden notifikation om afslutningen af de procedurer, der er nævnt i stk. 1.

Artikel 139
Interimsaftale

Såfremt bestemmelserne i visse dele af denne aftale, særlig bestemmelserne vedrørende frie varebevægelser og de relevante bestemmelser om transport, i afventning af afslutningen af de

procedurer, der er nødvendige for denne aftales ikrafttræden, bringes i anvendelse ved en interimsaftale mellem Fællesskabet og Montenegro, er parterne enige om, at udtrykket "datoen for denne aftales ikrafttræden" med henblik på afsnit IV, artikel 73, 74 og 75 i denne aftale og protokol 1, 2, 3, 4, 5, 6 og 7 samt de relevante bestemmelser i protokol 4 hertil betyder datoen for interimsaftalens ikrafttræden i relation til de forpligtelser, der er indeholdt i ovennævnte bestemmelser.